

เอกสารประกอบการบรรยาย
วิชา ระบบศาลและพระธรรมนูญศาลฯ
(สรุปคำสอนชั้นเนติบัณฑิตฯ)

โดย อาจารย์ พิสิฐ ธรรมกุล*

ระบบศาล

ในประเทศไทยอาจเรียกได้ว่าเป็นระบบศาลคู่ (Dual Court System) และมีการใช้กฎหมายในรูปแบบเป็นลายลักษณ์อักษรหรือประมวลกฎหมายเป็นหลัก แต่หลักการตัดสินคดีคงต้องมีการอ้างอิงแนวคำวินิจฉัยของศาลสูงบ้างเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ แต่ก็ไม่จำเป็นที่ศาลต้องตัดสินให้เป็นที่ไปตามแนวคำวินิจฉัยของศาลสูงเท่านั้นเสมอไป หากศาลล่างหรือศาลชั้นเดียวกันมีเหตุผลที่เกี่ยวกับความยุติธรรมเฉพาะคดีอ้างอิงเป็นเหตุผล ซึ่งหากเป็นในชั้นศาลสูงมักใช้การประชุมใหญ่เป็นการกลับแนวคำพิพากษาเดิม ๆ โดยถือเสียงข้างมากเป็นสำคัญที่ถือว่าคำพิพากษาศาลของศาลฎีกาไม่ใช่กฎหมายจำเป็นต้องถือตามโดยเคร่งครัด

ส่วนในศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญชัดเจนว่า ตามกฎหมายวิธีพิจารณาคดีของศาลนั้น ๆ ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าการพิจารณาคดีในศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญใช้ระบบการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีในระบบไต่สวน

อย่างไรก็ดีปัจจุบันศาลยุติธรรม มีการจัดตั้งประเภทคดีพิเศษต่างๆ ขึ้นซ้อนภายในของศาลยุติธรรมหรือในศาลธรรมดา เป็นผลให้ต้องมีการตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีของประเภทคดีนั้นๆ ขึ้นเป็นการเฉพาะเจาะจงทำให้การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีย่อมเป็นที่ไปตามกฎหมายเฉพาะแล้วแต่ประเภทคดี ดังนั้น ในระบบของศาลยุติธรรมการพิจารณาคดีอาจเป็นได้ทั้งระบบกล่าวหาและระบบไต่สวน หรือแม้แต่ผสมระหว่างระบบกล่าวหาและระบบไต่สวน เช่น ประเภทคดีผู้บริโภคในศาลแพ่งที่ตามกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคบัญญัติในศาลพิจารณาคดีในรูปแบบระบบไต่สวน

และคดีคำมนุษย์ในศาลอาญา ที่ได้กำหนดรูปแบบการพิจารณาไว้เป็นการเฉพาะตามกฎหมายวิธีพิจารณาความ ให้การพิจารณาคดีพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมในศาลธรรมดาเป็นระบบไต่สวน รวมถึงการพิจารณาคดีในคดีอื่นๆ ในศาลพิเศษ ตามกฎหมายพิเศษและกฎหมายในคดีชำนาญพิเศษที่บัญญัติขึ้นภายหลังเป็นการเฉพาะ เช่น ในคดีอาญาทุจริต หรือคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือแม้แต่ในคดีแรงงานในศาลชำนาญพิเศษกำหนดให้มีการพิจารณาคดีเป็นระบบไต่สวน (Inquisitorial System)

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าระบบศาลของไทยที่เป็นระบบศาลคู่ และในศาลยุติธรรมใช้การพิจารณาคดีทั้งรูปแบบที่เรียกว่าระบบกล่าวหา (Accusatorial System) และระบบไต่สวน (Inquisitorial System) โดยชัดเจนว่า ศาลปกครองและศาลรัฐธรรมนูญใช้การพิจารณาคดีในระบบไต่สวนเต็มรูปแบบ แต่ศาลยุติธรรมการพิจารณาสืบพยานจะเป็นไปโดยการใช้ระบบใดก็แล้วแต่กฎหมายที่จะนำมาบังคับใช้แก่คดีนั้นๆ กล่าวคือ ถ้าเป็นคดีแพ่งสามัญ และคดีอาญาในศาลธรรมดาตามพระธรรมนูญทั่วไปศาลยุติธรรมจะใช้การพิจารณาคดีในระบบกล่าวหา (Accusatorial System) แต่ถ้าเป็นการพิจารณาคดีในคดีอื่นๆ ตามกฎหมายพิเศษที่บัญญัติขึ้นภายหลังเป็นการเฉพาะ เช่น คดีผู้บริโภคร คดีคำมนุษย์ในศาลอาญา คดีอาญาทุจริตและประพฤติมิชอบในศาลอาญาทุจริตและประพฤติมิชอบ หรือแม้แต่ในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา และคดีแรงงานในศาลแรงงานล้วนมีกฎหมายวิธีพิจารณาความกำหนดให้การพิจารณาคดีของศาลใช้ระบบไต่สวน (Inquisitorial System) เป็นต้น

ข้อสังเกตมีว่า หากเป็นการพิจารณาคดีในระบบไต่สวนแล้ว แม้ตามกฎหมายพิเศษฉบับนั้นๆ จะกำหนดทำนองว่าหากไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ ให้ใช้บทกฎหมายในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาบังคับได้โดยอนุโลม ก็มีความหมายเพียงว่าเพื่อเป็นการปิดช่องว่างของกฎหมายในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเท่านั้น หากให้การพิจารณาคดีที่เป็นระบบไต่สวนแล้วกลับเป็นระบบกล่าวหาไปได้

ลักษณะของระบบกล่าวหา (Accusatorial System) การพิจารณาคดีในระบบกล่าวหา (Accusatorial System) ศาลจะให้โอกาสอย่างเต็มที่แก่คู่ความที่จะนำพยานหลักฐานมาต่อสู้หักล้างกันได้อย่างอิสระตามบทบัญญัติของกฎหมายต่อหน้าศาล โดยมีทนายความของคู่ความแต่ละฝ่ายสามารถถามค้านได้ พยานหลักฐานที่จะใช้รับฟังในการพิจารณาพิพากษาคดีจะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ได้นำมาเสนอต่อหน้าศาลโดยผู้กล่าวหาเท่านั้น ศาลเป็นเพียงกรรมการที่จะควบคุมในการต่อสู้คดีให้มีความสุจริตเป็นธรรม ส่วนเรื่องพยานหลักฐานเป็นหน้าที่ของคู่ความแต่ละฝ่าย ที่มีภาระกาพิสูจน์จะนำมาแสดงต่อศาล และเมื่อแต่ละฝ่ายนำพยานหลักฐานมาต่อสู้กันต่อหน้าศาลจนครบถ้วนแล้ว จากนั้นจะเป็นอำนาจหน้าที่ของศาลในการพิจารณาพิพากษาคดีไปตามข้อหลักกฎหมายและข้อเท็จจริงที่ปรากฏต่อหน้าศาล

ลักษณะของระบบไต่สวน (Inquisitorial System) การพิจารณาคดีในระบบไต่สวน เรียกว่าระบบไต่สวน (Inquisitorial System) ได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก ก่อนปฏิวัติประเทศฝรั่งเศสปี ค.ศ. ๑๗๘๙ ที่ศาสนาคริสต์เข้ามามีอิทธิพลในการปกครองและพิจารณาคดีของศาล ซึ่งการพิจารณาคดีในระบบไต่สวนผู้พิพากษาเป็นผู้มีอำนาจและบทบาทในการแสวงหาข้อเท็จจริงและเอกสาร รวมทั้งพยานหลักฐานต่างๆ ที่เห็นว่าจำเป็นในการพิจารณาพิพากษาคดี ตั้งแต่เริ่มต้นคดีจนกระทั่งก่อนมีการพิพากษาคดีซึ่งการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ สามารถนำมาใช้ในการพิจารณาคดีพิพากษาคดีได้ทั้งสิ้น และหากเป็นการพิจารณาในระบบไต่สวนแล้วหลักเกณฑ์ในการยื่นบัญชีระบุพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือไม่ ภายในกำหนดเวลาหรือไม่อย่างไร ถ้าเป็นกรณีที่ศาลใช้อำนาจเรียกพยานหลักฐานต่างๆ มาเองแล้วก็ไม่จำเป็นต้องดำเนินการบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการระบุพยานและระบุพยานเพิ่มเติมก็ย่อมเป็นการดำเนินการกระบวนพิจารณาที่ชอบ และในระบบไต่สวนนี้ผู้พิพากษามีอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่างๆ ที่จะสามารถนำมาใช้ในการพิจารณาคดี ซึ่งกระบวนการณ์เช่นนี้ไม่มีในระบบกล่าวหา ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมในประเทศไทย ไม่ว่าจะในคดีอาญาทุจริตหรือคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และแม้แต่คดีผู้บริโภค การนำระบบไต่สวนมาใช้ใน

การพิจารณาคดี ส่วนหนึ่งเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่ความ โดยเฉพาะเป็นกรณีที่คู่ความมีสถานภาพทางกฎหมายที่แตกต่างกันระหว่างรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ กับเอกชนหรือประชาชนในฐานะผู้บริโภคคดีต่างๆ เหล่านี้จึงออกแบบให้การพิจารณาคดีของศาลใช้ระบบไต่สวน และด้วยเหตุผลเดียวกันนี้ ในการพิจารณาคดีของศาลปกครองจึงต้องใช้ระบบไต่สวนเป็นการเฉพาะ ทั้งนี้เพราะหากพยานเอกสารต่างๆ เป็นเอกสารหลักฐานที่อยู่ในความครอบครองของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ การที่คู่ความจะพยานหลักฐานที่อยู่ในความครอบครองของผู้มีอำนาจนั้นเป็นการยาก ประชาชนและผู้บริโภคจะเป็นฝ่ายเสียเปรียบในการหาพยานหลักฐาน ศาลจึงจำเป็นต้องผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสืบหาพยานหลักฐานได้เอง

ศาลทั้งหลาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย(๒๕๖๐) มาตรา ๑๙๔ บัญญัติให้ศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น

และมาตรา ๑๙๗ บัญญัติว่า ให้มีศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีปกครองอันเนื่องมาจากการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมายหรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ และวรรคสองบัญญัติให้มีศาลปกครองสูงสุดและศาลปกครองชั้นต้น

มาตรา ๑๙๘ บรรดาศาลทั้งหลายจะตั้งขึ้นได้แต่โดยพระราชบัญญัติการตั้งศาลขึ้นใหม่หรือกำหนดวิธีพิจารณาเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งหรือที่จะกระทำมิได้

มาตรา ๑๙๙ บัญญัติให้มีศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหารและคดีอื่น..

มาตรา ๒๑๐ บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจ (๑) พิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือร่างกฎหมาย (๒) พิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจ

ของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์การอิสระ และ (๓) หน้าที่และอำนาจ อื่นตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และวรรคสองบัญญัติว่า การยื่นคำร้องและเงื่อนไขการยื่นคำร้อง การพิจารณาวินิจฉัย การทำคำวินิจฉัย และการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ นอกจากที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแล้วให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

มีข้อสังเกตว่าในมาตรา ๑๙๔ ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้บัญญัติอำนาจศาลยุติธรรมไว้ต่างจากศาลอื่น ๆ ทำนองให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลหลักในการใช้อำนาจพิจารณาพิพากษาอรรถคดีทั้งปวง หมายถึงหากมีข้อพิพาทเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นปัญหาเกี่ยวข้องกับคดีปกครองหรือคดีประเภทใด แต่ถ้าข้อพิพาทนั้นๆ ไม่สามารถนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในศาลแต่ละประเภทได้ศาลยุติธรรมก็ย่อมมีอำนาจรับคดีเหล่านั้นไว้พิจารณาพิพากษาได้ภายใต้บทบัญญัติในเรื่องอำนาจศาลและเขตของศาลตามพระธรรมนูญศาลและตามกฎหมายวิธีพิจารณาความของศาลยุติธรรม

ศาลยุติธรรม

ศาลยุติธรรมนอกจากมี ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกาแล้ว ยังอาจมีกฎหมายอื่นๆ ที่บัญญัติให้มีการจัดตั้งศาลขึ้นภายหลังเป็นศาลยุติธรรม จะเห็นได้จากการที่พระธรรมนูญศาล มาตรา ๑ ว่า

มาตรา ๑ บัญญัติว่า ศาลยุติธรรมตามพระธรรมนูญนี้มีสามชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลชั้นอุทธรณ์ และศาลฎีกา เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น(เช่นคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่เริ่มต้นฟ้องคดีที่ศาลฎีกา เสมือนเป็นศาลชั้นต้น และอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา)

มาตรา ๒ ศาลชั้นต้น ได้แก่ ศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งตลิ่งชัน ศาลแพ่งธนบุรี ศาลแพ่งพระโขนง ศาลแพ่งมีนบุรี ศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญาตลิ่งชัน ศาลอาญาธนบุรีศาลอาญาพระโขนง ศาลอาญามีนบุรี ศาลจังหวัด ศาลแขวง และศาลยุติธรรมอื่นที่

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นกำหนดให้เป็นศาลชั้นต้น (เช่นศาลชำนาญพิเศษ และศาลอาญาทุจริต และประพฤติมิชอบ)

มาตรา ๓ ศาลชั้นอุทธรณ์ ได้แก่ ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค และศาลยุติธรรมอื่นที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นกำหนดให้เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ (เช่นศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษจะบัญญัติว่า ให้ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ตามพระธรรมนูญศาล)

มาตรา ๔ ศาลฎีกา ศาลชั้นอุทธรณ์ และศาลชั้นต้นอาจแบ่งส่วนราชการเป็นแผนกหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น และจะให้มีอำนาจในคดีประเภทใดหรือคดีในท้องที่ใด ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของแต่ละศาลนั้นแยกต่างหากโดยเฉพาะก็ได้ โดยให้ออกเป็นประกาศคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม

ศาลชั้นต้น จากบทบัญญัติดังกล่าว หมายความว่า คำว่า ศาลชั้นต้นทั้งหลายในพระธรรมนูญศาลยุติธรรมนี้ นอกจากศาลต่างๆที่มีฐานะเป็นศาลชั้นต้นธรรมดา ตามมาตรา ๒ แล้ว ยังมีศาลชั้นต้นตามกฎหมายอื่น ๆ ที่มีกฎหมายจัดตั้งให้ถือเป็นศาลชั้นต้นตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

เช่น ศาลอาญาทุจริตและประพฤติมิชอบ เป็นการจัดตั้งตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ ที่บัญญัติไว้ชัดในพระราชบัญญัตินี้ว่า ในมาตรา ๕ ,๗ และ ๑๒ ว่า ให้ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางและภาค เป็นการจัดตั้งขึ้นมีฐานะเป็นศาลชั้นต้นตามมาตรา ๒ แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบที่เป็นคดีอาญาในการฟ้องขอให้ลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐในความผิดเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือที่เกี่ยวกับการฟอกเงิน คดีจิตใจไม่เย็นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สิน แต่ไม่รวมคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และไม่รวมคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัว

ส่วนการนั่งพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอาญาทุจริตฯ บัญญัติเป็นการเฉพาะว่าจะกระทำในศาลนั้นเองหรือศาลชั้นต้นอื่นที่อยู่ในเขตท้องที่ของศาลนั้นก็ได้ เป็นไปตามมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งนี้

เขตอำนาจศาลอาญาทุจริตก็บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะเช่นกันไว้ในมาตรา ๕ วรรคสองว่า ให้ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางมีเขตตลอดกรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดปทุมธานี แต่

บรรดาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกิดขึ้นนอกเขตของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางจะยื่นฟ้องต่อศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางก็ได้ ทั้งนี้ ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางที่จะไม่รับพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งที่ยื่นฟ้องเช่นนั้นได้ และในกฎหมายฉบับนี้ให้มีการจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตขึ้นในภาคต่างๆ ด้วย โดยบัญญัติไว้ในมาตรา ๖ ว่า ให้จัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบภาคขึ้น และจะเปิดทำการเมื่อใด ให้ประกาศโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งจะต้องระบุเขตอำนาจศาลและกำหนดที่ตั้งศาลในเขตศาลนั้นไว้ด้วย

ข้อพิจารณาคดีที่ทับซ้อนของศาลอาญา กับอาญาคดีทุจริต ได้บัญญัติขึ้นไว้โดยเฉพาะ ให้ศาลอาญาคดีทุจริตที่มีการจัดตั้งขึ้นเฉพาะตามกฎหมายใหม่ มีอำนาจใช้ดุลพินิจที่มากกว่าศาลจังหวัด และศาลอาญา โดยบัญญัติไว้ในมาตรา ๘ ว่า ในการฟ้องคดีอาญาสำหรับการกระทำอันเป็นกรรมเดียว เป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท และบทใดบทหนึ่งอยู่ในอำนาจของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ

ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบอาจรับพิจารณาพิพากษาข้อหาความผิดบทอื่นไว้ด้วย โดยบัญญัติชัดเจนในมาตรา ๙ ว่า ในการฟ้องคดีอาญาสำหรับการกระทำอันเป็นความผิดหลายกรรมต่างกันในความผิดที่เกี่ยวข้องกัน และบางกรรมไม่อยู่ในอำนาจของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบจะรับพิจารณาพิพากษาทุกกรรม หรือไม่รับพิจารณาพิพากษาเฉพาะกรรมใดกรรมหนึ่งหรือหลายกรรมที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบโดยให้โจทก์แยกฟ้องเป็นคดีใหม่ยังศาลที่มีอำนาจก็ได้ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความสะดวกและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมเป็นสำคัญ

เมื่อศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบเปิดทำการแล้ว ห้ามมิให้ศาลชั้นต้นอื่น รับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบไว้พิจารณาพิพากษา มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่น่าสนใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ คือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๘๔/๒๕๖๔ วินิจฉัยว่า พ.ร.ฎ.กำหนดวันเปิดทำการศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางพ.ศ.๒๕๕๙ ให้เปิดทำการตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๙ เป็นต้นไป โจทก์ยื่นฟ้องจำเลยทั้งสองต่อศาลชั้นต้น (ศาลอาญา) เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์พ.ศ.๒๕๖๐ ภายหลังเมื่อศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางเปิดทำการแล้ว ซึ่ง พ.ร.บ.จัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ.๒๕๕๙ มาตรา ๑๐ ได้บัญญัติว่า "เมื่อศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบเปิดทำการแล้ว ห้ามมิให้ศาลชั้นต้นอื่นรับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบไว้พิจารณาพิพากษา" จากบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการบัญญัติไว้โดยเฉพาะ

แล้วว่า เมื่อศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบเปิดทำการแล้ว ศาลชั้นต้นอื่นจะรับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบไว้พิจารณาและพิพากษาไม่ได้ การที่ศาลชั้นต้น (ศาลอาญา) รับคดีไว้พิจารณาพิพากษาจึงเป็นการไม่ชอบตามบทกฎหมายดังกล่าว และกรณีไม่ต้องด้วย มาตรา ๑๖ วรรคสาม แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรมอันศาลชั้นต้น (ศาลอาญา) จะใช้ดุลพินิจรับฟ้องของโจทก์ไว้พิจารณาพิพากษาได้ และศาลชั้นต้น (ศาลอาญา) ซึ่งเป็นศาลที่ไม่มีเขตอำนาจคดีนี้ไม่อาจโอนคดีไปยังศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบได้ เนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับในเรื่องของการโอนคดีไว้ ทั้งต่อมาเมื่อผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์มีปัญหาคดีนี้จะอยู่ในอำนาจของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบหรือไม่ ก็ได้ส่งปัญหาดังกล่าวให้ประธานศาลอุทธรณ์วินิจฉัยตาม พ.ร.บ.จัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ.๒๕๕๙ มาตรา ๑๑ ประธานศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยแล้วว่า คดีนี้อยู่ในอำนาจของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบพ.ร.บ.ว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ ระหว่างศาล พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๓ บัญญัติไว้ว่า ในพระราชบัญญัตินี้ "ศาล" หมายความว่า ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหารหรือศาลอื่น เช่นนี้ เมื่อศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกับศาลชั้นต้น (ศาลอาญา) ต่างเป็นศาลยุติธรรม กรณีจึงมิใช่เรื่องระหว่างศาลตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว อันจะนำมาปรับใช้กับคดีนี้ได้

ข้อสังเกตว่า นอกจากศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบที่มีอำนาจตามที่กฎหมายบัญญัติข้างต้นแล้ว เขตอำนาจของศาลชั้นต้นธรรมดาตามพระธรรมนูญ ก็อาจมีอำนาจตามกฎหมายพิเศษอื่นๆ ได้ เช่น อำนาจของศาลแพ่ง และศาลจังหวัด ที่มีอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๖๑ ที่บัญญัติให้อำนาจศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งที่อยู่ในเขตอำนาจ ให้มีอำนาจพิจารณาคดีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องเพื่อให้ ยึด หรืออายัดกรณีที่มีหลักฐานอันควรเชื่อว่า ผู้ใด ให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้เงินหรือทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด เพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเลือกตั้งให้ผู้สมัครผู้ใดหรืองดเว้นการลงคะแนน ..ทั้งนี้ ตามมาตรา ๑๓๖ แห่งพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ศาลชั้นต้น ที่เป็นศาลชำนาญพิเศษต่างๆ

ศาลชำนาญพิเศษทั้งหลายจะมีการจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งและวิธีพิจารณาความของกฎหมายของศาลชั้นต้นชำนาญพิเศษฉบับนั้น ๆ ที่บัญญัติโดยกำหนด บทบาท อำนาจหน้าที่ และขอบเขตอำนาจของศาลนั้นๆ ตลอดจนถึงองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีไว้เป็นการเฉพาะ ที่ในศาลชำนาญพิเศษทั้งห้าศาล มักจะกำหนดให้มีผู้พิพากษาสมทบ ที่เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ เป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีด้วย ก็ย่อมต้องบังคับเรื่ององค์คณะของศาล

ชำนาญพิเศษไปตามบทกฎหมายฉบับนั้น ๆ จะนำองค์คณะของศาลชั้นต้นตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมมาใช้ไม่ได้

คำพิพากษาที่ ๑๓๙๖๕/๒๕๕๘ วินิจฉัยว่า...คดีที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียอยู่ด้วยในการพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัวต้องมีผู้พิพากษาสมทบอีกสองคนซึ่งอย่างน้อยคนหนึ่งต้องเป็นสตรีเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๒๓ ประกอบมาตรา ๑๔๗ การที่ศาลชั้นต้นดำเนินการสอบสวนพิจารณาพิพากษาคดีโดยมีเพียงผู้พิพากษาสองคนเป็นองค์คณะ ไม่มีผู้พิพากษาสมทบอีกสองคนซึ่งอย่างน้อยคนหนึ่งต้องเป็นสตรีเป็นองค์คณะร่วมอยู่ด้วยจึงเป็นการพิจารณาคดีที่ผิดระเบียบตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๗ วรรคสอง ประกอบ พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๓ มาตรา ๖

คำพิพากษาที่ ๙๒๖๔/ ๒๕๕๒ วินิจฉัยว่า การนั่งพิจารณาคดีแรงงาน ศาลแรงงานต้องมีผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสมทบฝ่ายนายจ้างและฝ่ายลูกจ้างฝ่ายละเท่า ๆ กัน เป็นองค์คณะพิจารณา ซึ่งจะต้องนั่งพิจารณาคดีไปจนเสร็จสิ้นการพิจารณาคดี เว้นแต่กรณีมีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอันอันมิอาจก้าวล่วงได้ ทำให้องค์คณะผู้พิจารณาคดีไม่อาจจะนั่งพิจารณาคดีต่อไปอธิบดีผู้พิพากษาศาลแรงงานกลางจะนั่งพิจารณาคดีแทน หรือมอบหมายให้ผู้พิพากษาหรือผู้พิพากษาสมทบนั่งพิจารณาคดีแทนต่อไปก็ได้ และตาม พ.ร.บ.จัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน ฯ มาตรา 20 บัญญัติว่า อธิบดีผู้พิพากษาศาลแรงงานมีอำนาจจัดให้ผู้พิพากษาสมทบคนอื่นเข้าปฏิบัติหน้าที่แทนในกรณีมีเหตุจำเป็นอื่นที่ไม่อาจก้าวล่วงได้ ประกอบกับโจทก์มิได้โต้แย้งคัดค้านไว้ทั้งล่วงพ้นเวลาโต้แย้งคัดค้านแล้ว และมีคำขอให้ศาลแรงงานกลางรอกการพิจารณาไว้ก่อนเพื่อให้มีการปฏิบัติในเรื่ององค์คณะในการพิจารณาคดีให้เป็นไปตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมแสดงว่าโจทก์ยอมรับอำนาจศาลในเรื่ององค์คณะในการพิจารณาคดีของศาลแรงงานกลางดังกล่าว การพิจารณาคดีนี้จึงเป็นการชอบแล้ว และเมื่อการพิจารณาคดีเสร็จสิ้น องค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีนี้ จึงมีอำนาจทำคำพิพากษาต่อไปได้ คำพิพากษาคดีนี้จึงชอบแล้วเช่นกัน

มาตรา ๒ แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๘ กำหนดว่า ศาลชำนาญพิเศษให้มีฐานะเป็นศาลชั้นต้นตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมด้วย

ศาลชั้นต้นชำนาญพิเศษปัจจุบันมีทั้งหมด ห้าศาล ดังนี้

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.๒๕๓๙ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศตามมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศฯ คือ (๑) คดีอาญาเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร (๒) คดีอาญาเกี่ยวกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๗๑ ถึง มาตรา ๒๗๕ (๓) คดีแพ่งเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และคดีพิพาทตามสัญญา ถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ (๔) คดีแพ่งอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๗๑ ถึงมาตรา ๒๗๕ (๕) คดีแพ่งเกี่ยวกับการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้า หรือตราสารการเงินระหว่างประเทศ หรือการให้บริการระหว่างประเทศ การขนส่งระหว่างประเทศ การประกันภัยและนิติกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง (๖) คดีแพ่งเกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิต ที่ออกเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมตาม (๕) การส่งเงินเข้ามาในราชอาณาจักรหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ทรัสต์รีซีท รวมทั้งการประกันเกี่ยวกับกิจการดังกล่าว (๗) คดีแพ่งเกี่ยวกับการกักเรือ (๘) คดีแพ่งเกี่ยวกับการทุ่มตลาด และการอุดหนุนสินค้าหรือการให้บริการจากต่างประเทศ (๙) คดีแพ่งหรือคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทในการออกแบบวงจรรวม การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ ชื่อทางการค้า ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่แสดงถึงแหล่งกำเนิดของสินค้า ความลับทางการค้าและการคุ้มครองพันธุ์พืช (๑๐) คดีแพ่งหรือคดีอาญาที่มีกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และ (๑๑) คดีแพ่งเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการเพื่อระงับข้อพิพาทตาม (๓) ถึง (๑๐)

ศาลแรงงาน จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. ๒๕๒๒ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการจ้างแรงงาน สิทธิหน้าที่ตามกฎหมายแรงงาน ซึ่งได้แก่กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน **กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์** **กฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน** **กฎหมายว่าด้วยประกันสังคม** เป็นต้น รวมทั้งกรณีละเมิดระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง

ศาลภาษีอากร จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. ๒๕๒๘ มีอำนาจตามมาตรา ๗ ดังกล่าว คือ (๑) คดีอุทธรณ์คำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานหรือคณะกรรมการตามกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร (๒) คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องของรัฐในหนี้ค่าภาษีอากร (๓) คดีพิพาทเกี่ยวกับการขอคืนค่าภาษีอากร (๔) คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่

ตามข้อผูกพันซึ่งได้ทำขึ้นเพื่อประโยชน์แก่การจัดเก็บภาษีอากร (๕) คดีที่มีกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจศาลภาษีอากร

ศาลล้มละลาย จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. ๒๕๔๒ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลาย ซึ่งหมายถึงคดีตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย รวมไปถึงคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีดังกล่าวด้วย ซึ่งปัจจุบันศาลล้มละลายมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาสำหรับการกระทำอันเป็นความผิดตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย

ศาลเยาวชนและครอบครัว ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาในคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด หรือคดีอาญาที่ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้โอนมาตามกฎหมาย หรือคดีครอบครัวอันได้แก่คดีแพ่งที่ฟ้องหรือ ร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์หรือครอบครัวแล้วแต่กรณีซึ่งจะต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือคดีที่ศาลจะต้องพิพากษาหรือสั่งเกี่ยวกับตัวเด็กและเยาวชนตามบทบัญญัติของกฎหมายซึ่งบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลเยาวชนและครอบครัว ได้แก่ ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

มีข้อพิจารณาว่า เมื่อเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลชำนาญพิเศษดังกล่าวแล้ว ย่อมส่งผลให้กระบวนการนำคดีขึ้นสู่ศาล ปัญหาขอบอำนาจที่อาจทับซ้อนกันระหว่างศาลชำนาญพิเศษกับศาลชั้นต้นธรรมดาได้ ซึ่งกรณีนี้ในกฎหมายจัดตั้งศาลพิเศษฉบับนั้นๆ จะกำหนดทางแก้ไขไว้แล้ว ซึ่งจะบัญญัติให้เป็นอำนาจของตำแหน่งประธานศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ ผู้เดียวที่มีอำนาจชี้ขาดและกรณีนี้ต้องใช้กฎหมายเฉพาะจะใช้การโอนคดีตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมไม่ได้

ซึ่งต่างจากศาลพิเศษที่เป็นศาลอาญาทุจริต หรือคดีพิเศษ เช่าคดีค้ำมนุษย์ หรือคดีผู้บริโภคที่ให้เป็นอำนาจของประธานศาลอุทธรณ์ และบางคดีเช่น คดีค้ำมนุษย์ยังให้อำนาจศาลอาญารับโอนคดีอาญาที่เป็นคดีค้ำมนุษย์รับไว้พิจารณาได้ตามพระธรรมนูญมาตรา ๑๖ และตามวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์มาตรา ๑๖ ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวต่อไป

การทับซ้อนของการแยกประเภทคดี ภายในศาลธรรมดา

เช่น คดีแพ่งที่เป็นคดีผู้บริโภค การดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีแพ่ง และคดีอาญาที่เป็นคำมนุษย์

คดีผู้บริโภค แม้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคพ.ศ. ๒๕๕๑ จะกำหนดรูปแบบและวิธีพิจารณาไว้เป็นการเฉพาะ แต่ยังคงถือว่าคดีผู้บริโภคเป็นคดีแพ่ง ที่อยู่ในอำนาจของศาลชั้นต้นในศาลนั้นๆ เพียงแต่ต่างที่แบบพิมพ์คำฟ้องและการนำกฎหมายบางเรื่องมาบังคับแก่คดีที่จะต้องนำวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคมาใช้บังคับ เริ่มตั้งแต่การยื่นฟ้องบางเรื่อง เช่น ต้องฟ้องภูมิลำเนาผู้บริโภค ผู้บริโภคได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวงเท่านั้น ซึ่งถ้ามีการรับฟ้องไว้เป็นคดีแพ่งสามัญที่ศาลชั้นต้นใดแล้ว หากต่อมามีปัญหาว่าเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ กฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจของตำแหน่งประธานศาลอุทธรณ์เป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาด และหากหลังตั้งสำนวนและมีคำชี้ขาด ต่อมาว่าคดีที่รับฟ้องสามัญนั้นเป็นคดีผู้บริโภค กรณีนี้ เพียงแค่เปลี่ยนปกสำนวน แบบพิมพ์ศาลและอาจเสียค่าขึ้นศาลหากเป็นผู้บริโภคฟ้องเท่านั้น และศาลชั้นต้นที่รับฟ้องไว้ต้องสั่งจำหน่ายคดีเพื่อตั้งสำนวนเป็นคดีผู้บริโภคเท่านั้น กรณีนี้ เป็นการสั่งจำหน่ายคดีโดยผลตามคำชี้ขาดของประธานศาลอุทธรณ์ภายหลัง ไม่ถือว่าเป็นการสั่งจำหน่ายคดีตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑๓๒ และถือว่าการฟ้องครั้งแรกทำให้อายุความสะดุดหยุดลงแล้ว ต้องทำความเข้าใจให้ดี และกรณีนี้ไม่ใช่เรื่องการทับซ้อนระหว่างเขตอำนาจศาลระหว่างศาลยุติธรรมด้วยกัน และนอกจากนี้มีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า แม้เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจการทับซ้อนในเขตประเภทคดีในระหว่างศาลชั้นต้นพิเศษกับศาลชั้นต้นอื่นๆ ก็ไม่ใช่เรื่องการที่ต้องส่งให้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดเขตอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลชี้ขาด ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดเขตอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. ๒๕๔๒ ด้วยซึ่งผู้เขียนจะกล่าวต่อไป

การดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) ในคดีแพ่ง

อย่างไรก็ดี การพิจารณาคดีแพ่งในศาลแพ่ง และศาลจังหวัด ประเภทคดีพิเศษ นอกจากคดีผู้บริโภคที่กล่าวข้างต้น แต่ยังมีกระบวนการดำเนินคดีแบบพิเศษในศาลชั้นต้นที่คงถือว่าเป็นประเภทคดีแพ่งทั่วไป และอยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลแพ่ง และศาลจังหวัดต่างๆ เว้นแต่ศาลแขวง ที่เป็นศาลชั้นต้นตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม แต่กลับมีวิธีพิจารณาแยกออกต่างหาก จากวิธีพิจารณาความแพ่งทั่วไป และมีข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ที่ออกตามในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดวิธีการดำเนินกระบวนการพิจารณาแบบพิเศษต่างไป เช่น การดำเนินคดีแบบกลุ่ม ที่ (Class Action) แม้บัญญัติไว้ในวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๒/๑ ถึง มาตรา ๒๒๒/๔๙ แต่ก็เป็นการยกเว้นหลักทั่วไปบางอย่างของการพิจารณาคดีแพ่งแบบทั่วไป เช่น ยกเว้น เรื่องค่าธรรมเนียมศาลที่โจทก์หลายคนอาจเสียคนเดียว เขตอำนาจในการฟ้องคดีของศาล

อำนาจของผู้พิพากษา เขตอำนาจเรื่องการฟ้องคดีที่ศาลแขวงไม่มีอำนาจรับฟ้องและพิจารณาพิพากษาคดีแบบกลุ่มได้ ศาลที่ต้องเป็นศาลที่มีการพร้อมการการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้านเทคโนโลยีเป็นอย่างดีแบบกลุ่ม รวมตลอดถึงหลักคำพิพากษาผูกพันคู่ความ และหลักการอุทธรณ์ ฎีกา เป็นต้น

สังเกตว่า การดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีแพ่งคดีผู้บริโภคร และ การดำเนินคดีแบบกลุ่มดังกล่าว นอกจากมีวิธีพิจารณาคดีที่เป็นกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะแล้ว กฎหมายยังกำหนดให้ต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยอาศัยข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดี ในคดีผู้บริโภคร พ.ศ. ๒๕๕๑ และตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่ม พ.ศ. ๒๕๕๙ ที่กฎหมายให้ถือว่าข้อกำหนดดังกล่าวมีฐานะเป็นกฎหมายอีกด้วย

คดีค้ำมนุษย์คดีในอาญา

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙ กำหนดให้คดีอาญา ที่มีการฟ้องตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ไม่ว่าจะมิใช่ข้อหาอื่นด้วยหรือไม่ ถือว่าเป็นคดีค้ำมนุษย์ โดยมีข้อพิจารณาว่าหากความผิดอาญา ที่มีวิธีการ "ข่มขู่ ใช้กำลัง บังคับ ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ ใช้อำนาจครอบงำด้วยภาวะอ่อนด้อย ชูเชิญ ให้เงินหรือผลประโยชน์อื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ "แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ๘ รูปแบบ ได้แก่ (๑) การค้าประเวณี (๒) การผลิตหรือเผยแพร่สื่อลามก(๓) ประโยชน์ทางเพศรูปแบบอื่น (๔) การเอาคนลงเป็นทาส (๕) การนำคนมาขอราน (๖) การตัดอวัยวะเพื่อการค้า (๓) การบังคับใช้แรงงานหรือบริการตามมาตรา ๖/๑ (๘) การอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีด" กระทบกับเด็กอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี มีองค์ประกอบ ๒ ข้อ ได้แก่ ๙ มีการกระทำ และ ๓ มีวัตถุประสงค์ เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ๒. ความผิดฐานบังคับใช้แรงงานหรือบริการ (ตามมาตรา ๖/๑) กระทบกับบุคคลทั่วไป มีองค์ประกอบ ๓ ข้อ ๑) ข่มขืนใจผู้อื่นให้ทำงานหรือบริการ (มีสภาพการเป็นนายจ้าง/ลูกจ้าง และมีการบังคับให้ทำงาน) ๒) โดยวิธีการ ได้แก่ (๑) ทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อตนเองหรือของผู้อื่น (๒) ชูเชิญ (๓) ใช้กำลังประทุษร้าย (๔) ยึดเอกสารสำคัญประจำตัวไว้ (๕) นำภาระหนี้สินมาผูกมัด และ (๖) คล้ายคลึงกับการกระทำ (๑) - (๕) และอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้

หากเป็นคดีที่มีลักษณะดังกล่าวถือว่าเป็นคดีค้ำมนุษย์ ต้องนำวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ฯ มาใช้บังคับแก่คดีที่เป็นระบบไต่สวนและเป็นคดีที่เป็นระบบสองชั้นศาลที่ต้องขออนุญาตฎีกา

ต่างคดีอาญาทั่วไป และกรณีนี้ศาลอาญามีอำนาจใช้ดุลพินิจรับคดีอาญาที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ มาได้ พิจารณาพิพากษาคดีได้ เพราะเป็นประเภทคดีของศาล ไม่มีการตั้งเป็นศาลพิเศษหรือศาล ชำนาญพิเศษเหมือนกับศาลลึนทางปัญญาฯ หรือศาลคดีอาญาทุจริตและประพฤติมิชอบ กรณีนี้ ในมาตรา ๑๖ ของวิธีพิจารณาคดีค้าฯ กำหนดไว้ต่างออกไปเป็นการเฉพาะว่าสามารถนำมาตรา ๑๖ ของพระธรรมนูญศาลยุติธรรมฯ มาบังคับแก่คดีเกี่ยวกับอำนาจการรับโอนคดีค้ามนุษย์มา พิจารณาคดีในศาลอาญาได้ แต่ถ้ากฎหมายมิได้กำหนดไว้เช่นนี้ จะนำพระธรรมนูญศาลในเรื่อง การโอนคดีมาใช้บังคับมิได้ตามหลักที่กล่าวแล้วว่ากฎหมายเฉพาะตัดบททั่วไป

๒ ศาลอุทธรณ์ ก็เช่นเดียวกับศาลชั้นต้น คือเป็นไปตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม เว้น แต่กฎหมายบัญญัติจัดตั้งศาลอุทธรณ์ชำนาญพิเศษบัญญัติไว้ หรือมีกฎหมายอื่นบัญญัติไว้โดยเฉพาะ ตามมาตรา ๓ ของพระธรรมนูญศาล ที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๘

ดังนั้น คำว่า ศาลชั้นอุทธรณ์ นอกจากศาลอุทธรณ์กลาง ศาลอุทธรณ์ภาคต่างๆทั้งหมด แก้วภาค แล้ว ยังรวมถึงศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอุทธรณ์คดีชำนาญ พิเศษ พ.ศ.๒๕๕๘ ที่มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัติจัดตั้งนี้บัญญัติให้ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษมี ฐานะเป็นศาลอุทธรณ์ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ให้มีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีที่มีการ อุทธรณ์มาจากศาลชำนาญพิเศษทั้งห้าศาลดังกล่าว

ซึ่งอำนาจของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมนี้ หากได้มี อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่มีการอุทธรณ์มาจากศาลชั้นต้นตามกฎหมายทั่วไปเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึง ที่ศาลอุทธรณ์อาจมีอำนาจพิจารณา วินิจฉัยตามที่กฎหมายพิเศษบัญญัติไว้ด้วย เช่น

คดีที่มีการอุทธรณ์คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลอาญาทุจริตและประพฤติมิชอบ ต้องมีการที่ ต้องอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์กลางในแผนกคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา ๓๗ และ ๓๙ แห่งพระราชวิธีพิจารณาคดีอาญาทุจริตและประพฤติมิชอบพ.ศ. ๒๕๕๙ ที่มีผลใช้บังคับ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๙ และอำนาจของศาลอุทธรณ์และอุทธรณ์ภาคในการพิจารณาและวินิจฉัย คดีเลือกตั้งว่าการเลือกตั้งว่า เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรมหรือไม่ และควรให้มีการเลือกตั้ง ใหม่หรือไม่ อำนาจของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคในการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ทั้งนี้ตามมาตรา ๘, ๑๐๘ และ ๑๐๙ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือ ผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๖๒ ที่มีผลบังคับใช้วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๖๒ ซึ่งการพิจารณาคดีการรับ การยื่นคำร้องเกี่ยวกับการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งกรณีนี้ตลอดจน เขตอำนาจของศาลต่างๆในการ รับคำร้องแทนศาลอุทธรณ์ ตามพระราชบัญญัตินี้ มาตรา ๘ กำหนดให้เป็นไปตามระเบียบของที่

ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ซึ่งใน ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่า ด้วยการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มีผลใช้บังคับวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๒ โดยในระเบียบดังกล่าวกำหนดให้ศาลจังหวัดในเขตท้องที่เลือกตั้งมีอำนาจรับเรื่องแทนศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาคไว้แทนเพื่อส่งศาลอุทธรณ์ หรืออาจไต่สวนพยานเพิ่มเติมแทนศาลอุทธรณ์และอุทธรณ์ภาคก็ได้ แต่ศาลชั้นต้นหรือศาลจังหวัดจะวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องเองไม่ได้เท่านั้น รวมถึงการอุทธรณ์ในคดีค้ำมนุษย์ ต้องมีการอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์แผนกคดีค้ำมนุษย์ต่อศาลอุทธรณ์เท่านั้น ทั้งนี้ ตามมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙ เป็นต้น

๓ ศาลฎีกา ถือเป็นศาลยุติธรรมตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมตาม มาตรา ๑ ที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งแม้ศาลฎีกาจะเป็นศาลสูงสุดและมีศาลเดียวในประเทศไทย แต่อำนาจการพิจารณาพิพากษาคดี นอกจากโดยทั่วไปศาลฎีกาจะต้องพิจารณาจากพยานหลักฐาน และข้อเท็จจริงที่มีการอุทธรณ์และว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลล่างเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่มีการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค รวมทั้งมีอำนาจมีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาในคดีแพ่งและคดีอาญาบางประเภทเช่นคดีอาญาที่เกี่ยวกับยาเสพติด คดีอาญาทุจริต และคดีค้ำมนุษย์ เป็นต้น

ศาลฎีกา ถือเป็นศาลยุติธรรมศาลเดียวที่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดอำนาจหน้าที่ และวิธีพิจารณาหลักใหญ่ๆที่สำคัญเกี่ยวอำนาจหน้าที่อื่นๆ ทำนองเป็นศาลทุจริตคดีการเมือง และทำนองเป็นศาลชั้นต้นศาลแรกเริ่มในการดำเนินคดีในหน้าที่เฉพาะ ไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นการเฉพาะดังบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา มาตรา ๑๙๕ ว่า “ให้มีแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา โดยองค์คณะผู้พิพากษาประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา หรือผู้พิพากษาอาวุโส ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจำนวนไม่น้อยกว่าห้าคนแต่ไม่เกินเก้าคนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยให้เลือกเป็นรายคดี วรรคสองบัญญัติว่า ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ วรรคสามบัญญัติว่า วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง วรรคสี่บัญญัติว่า

คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษา วรรคห้าบัญญัติว่า การวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาตามวรรคสี่ ให้ดำเนินการโดยองค์คณะของศาลฎีกา ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกาซึ่งไม่เคยพิจารณาคดีนั้นมาก่อน และได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจำนวนเก้าคน โดยให้เลือกเป็นรายคดีและเมื่อองค์คณะของศาลฎีกาดังกล่าวได้วินิจฉัยแล้ว ให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นเป็นคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา วรรคหกบัญญัติว่า ในกรณีที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่งหรือคำพิพากษานั้นมีผลให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง ไม่ว่าจะมีการอุทธรณ์ตามวรรคสี่หรือไม่ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งตั้งแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษา และวรรคเจ็ดบัญญัติว่า หลักเกณฑ์และวิธีการอุทธรณ์ตามวรรคสี่และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคห้า ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ซึ่งองค์คณะในคดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกรณีนี้ แม้เป็นศาลฎีกา ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม แต่ต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๑๑ ที่บัญญัติว่า เมื่อมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาล ให้ประธานศาลฎีกาเรียกประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยเร็วเพื่อเลือกผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวนเก้าคน เป็นองค์คณะผู้พิพากษา โดยให้เลือกเป็นรายคดี วรรคสอง บัญญัติว่า ในกรณีมีเหตุสมควร ผู้พิพากษาคงเดิมอาจขอถอนตัวจากการได้รับเลือกเป็นองค์คณะผู้พิพากษาได้โดยให้แถลงต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาก่อนการลงคะแนน และให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาลงมติว่าจะให้มีการถอนตัวหรือไม่ มติของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้เป็นที่สุด วรรคสามบัญญัติว่า การเลือกองค์คณะผู้พิพากษาแต่ละคดีให้ใช้วิธีการลงคะแนนลับ ให้ผู้พิพากษาซึ่งได้รับคะแนนสูงสุดเรียงลงไปตามลำดับจนครบจำนวนเก้าคนเป็นผู้ได้รับเลือกเป็นองค์คณะผู้พิพากษาสำหรับคดี ถ้ามีผู้ได้รับคะแนนเท่ากันในระดับใดอันเป็นเหตุให้มีผู้ได้รับเลือกเกินจำนวนดังกล่าว ให้ประธานศาลฎีกาจับสลากว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือก วรรคสี่บัญญัติว่า ผู้พิพากษาซึ่งได้รับเลือกเป็นองค์คณะผู้พิพากษามีหน้าที่และอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีจนกว่าจะสิ้นสุดหน้าที่และอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และระหว่างการศึกษาพิพากษาคดีนั้น ห้ามมิให้มีคำสั่งให้ผู้พิพากษานั้นไปทำงานที่อื่นนอกศาลฎีกา วรรคห้าบัญญัติว่า ในกรณีที่ผู้

พิพากษาคคนใดในองค์คณะผู้พิพากษาพ้นจากหน้าที่ตามมาตรา ๑๒ หรือมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ทำให้ผู้พิพากษานั้นไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ดำเนินการเลือกผู้พิพากษาเข้ามาแทนที่ให้ครบจำนวนตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามวรรคหนึ่ง โดยผู้พิพากษาซึ่งได้รับเลือกนั้นให้มีอำนาจเช่นเดียวกับผู้พิพากษาอื่นในองค์คณะผู้พิพากษาที่ตนเข้าแทนที่และมีอำนาจตรวจสำนวน ทำความเห็นในการวินิจฉัยคดี และลงลายมือชื่อในคำสั่งที่เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดคดีหรือคำพิพากษาได้ วรรคหกบัญญัติว่า ในกรณีมีเหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ทำให้ผู้พิพากษาคคนใดในองค์คณะผู้พิพากษาไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในวันนัดเป็นการชั่วคราว และผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษาคงเหลือไม่น้อยกว่าเจ็ดคน ให้ถือว่าผู้พิพากษาเท่าที่มีอยู่เป็นองค์คณะผู้พิพากษาพิจารณาคดีต่อไปได้ เว้นแต่การทำคำสั่งที่เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดคดีหรือคำพิพากษา วรรคเจ็ดบัญญัติว่า การเปลี่ยนแปลงสถานะของผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งได้รับเลือกเป็นองค์คณะผู้พิพากษาไปเป็นผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา ไม่กระทบกระเทือนถึงการที่ผู้นั้นจะปฏิบัติหน้าที่เป็นองค์คณะผู้พิพากษาต่อไป...

นั่นหมายความว่า อำนาจหน้าที่ของศาลฎีกา ผู้พิพากษาศาลฎีกา ตลอดจนองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดี ตลอดจนการประชุมคดี ย่อมเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพ.ศ. ๒๕๖๐ ที่มีผลใช้บังคับ วันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๖๐ หาใช่ดูเพียงเฉพาะตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมและบทกฎหมายทั่วไปดังกล่าวเท่านั้น

ศาลปกครอง

อำนาจของศาลปกครอง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้มีศาลปกครองไว้ใน มาตรา ๑๙๗ ว่า “ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีปกครองอันเนื่องมาจากการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมายหรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ วรรคสองบัญญัติว่าให้มีศาลปกครองสูงสุดและศาลปกครองชั้นต้น วรรคสามบัญญัติ ว่าอำนาจศาลปกครองตามวรรคหนึ่ง ไม่รวมถึงการวินิจฉัยชี้ขาดขององค์กรอิสระซึ่งเป็นการใช้อำนาจโดยตรงตามรัฐธรรมนูญขององค์กรอิสระนั้นๆ และวรรคสี่บัญญัติว่าการจัดตั้ง วิธีพิจารณาคดี และการดำเนินงานของศาลปกครองให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น”

นั้นหมายความว่า การดำเนินกระบวนการพิจารณาและอำนาจหน้าที่ต่างๆของศาลปกครอง นอกจากที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญดังกล่าวแล้ว ย่อมเป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง และวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๔๒ ไม่ว่าจะที่เกี่ยวกับลำดับชั้นศาล ของศาลปกครองเช่นใน มาตรา ๗ ที่บัญญัติว่า ศาลปกครองแบ่งออกเป็นสองชั้น คือ (๑) ศาลปกครองสูงสุด (๒) ศาลปกครองชั้นต้น ได้แก่ (ก) ศาลปกครองกลาง (ข) ศาลปกครองในภูมิภาค ที่เกี่ยวกับอำนาจการ พิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครองชั้นต้นและศาลปกครองสูงสุด

มาตรา ๙ ที่บัญญัติว่า ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่อง ดังต่อไปนี้

(๑) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่งหรือการกระทำอื่นใดเนื่องจากกระทำโดยไม่มี อำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบ ชั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้นหรือโดยไม่สุจริตหรือมี ลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้างชั้นตอนโดยไม่จำเป็นหรือ สร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ

(๒) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

(๓) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทาง ปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

(๔) คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

(๕) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องคดีต่อศาล เพื่อบังคับให้บุคคลต้องกระทำหรือละเว้นกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด

(๖) คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง

เรื่องดังต่อไปนี้ ไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง

(๑) การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร

(๒) การดำเนินการของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

(๓) คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากรศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลล้มละลาย หรือศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษอื่น

การนำคดีขึ้นสู่ศาล เขตอำนาจของศาลปกครอง ตลอดจนองค์คณะของศาลปกครอง ย่อมเป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่บัญญัติว่า

มาตรา ๔๒ ผู้ใดได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมี อาจหลีกเลี่ยงได้อันเนื่องจากการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองหรือกรณีอื่นใดที่อยู่ในเขตอำนาจศาล ปกครองตามมาตรา ๙ และการแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อนหรือความเสียหายหรือยุติข้อโต้แย้ง นั้น ต้องมีคำบังคับตามที่กำหนดในมาตรา ๓๒ ผู้นั้นมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

ในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายในเรื่องใดไว้โดยเฉพาะ การฟ้องคดีปกครองในเรื่องนั้นจะกระทำได้ต่อเมื่อมีการดำเนินการ

ตามขั้นตอนและวิธีการดังกล่าว และได้มีการสั่งการตามกฎหมายนั้นหรือมิได้มีการสั่งการภายใน
เวลาอันสมควร หรือภายในเวลาที่กฎหมายนั้นกำหนด

ส่วนในการฟ้องคดีปกครอง ย่อมดำเนินการตามมาตรา ๔๖ ที่อาจสามารถยื่นฟ้องได้ต่อ
พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลปกครองหรือส่งโดยไปรษณีย์ลงทะเบียนก็ได้ และในมาตรา ๕๔
กำหนดให้ศาลปกครองสูงสุดมีองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีห้าคน และศาลปกครองชั้นต้นมีองค์
คณะสามคน และมาตรา ๘ บัญญัติให้ศาลปกครองกลางมีอำนาจรับฟ้องคดีที่อยู่เขตศาลของตนได้
ทำนองเดียวกับศาลแพ่งและศาลอาญา เป็นต้น

อำนาจศาลปกครองสูงสุด

มาตรา ๑๑ ศาลปกครองสูงสุดมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ดังต่อไปนี้

(๑) คดีพิพาทเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทตามที่ประชุมใหญ่
ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดประกาศกำหนด

(๒) คดีพิพาทเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของพระราชกฤษฎีกาหรือกฎที่ออกโดย
คณะรัฐมนตรี หรือโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

(๓) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในอำนาจศาลปกครองสูงสุด

(๔) คดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น

แต่อำนาจทับซ้อนระหว่างศาลปกครองกับศาลยุติธรรม(รวมศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษด้วย) เพราะ
ถ้าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษแล้ว ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง
ดังกล่าว มาตรา ๙ (๖) (๓) บัญญัติให้ไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง เช่น

ตามคำสั่งของศาลปกครองสูงสุด ที่ ๔๘/๒๕๔๕ วินิจฉัยว่า ..มาตรา ๙ วรรคสอง (๓) แห่ง
พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งบัญญัติว่าคดีที่อยู่ใน

อำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลล้มละลาย หรือศาลชำนาญพิเศษอื่น ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลปกครอง แล้ว คดีนี้มีลักษณะเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามสัญญาจ้างแรงงานหรือตามข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งของศาลแรงงานตามมาตรา ๘ วรรคหนึ่ง (๑) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. ๒๕๒๒ มิใช่คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง ทั้งนี้ ตามความในมาตรา ๙ วรรคสอง (๓) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

ศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญที่มีการจัดตั้งขึ้นศาลเดียว ที่เดียว และมีลำดับชั้นศาลเดียว ปัจจุบันนอกจากมีอำนาจหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญ(๒๕๖๐)และตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ยังมีอำนาจตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญเช่น ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลรัฐธรรมนูญย่อมเป็นไป ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ และข้อกำหนดหรือประกาศของศาลรัฐธรรมนูญฯ ซึ่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณานี้ ได้บัญญัติทำนองคล้ายพระธรรมนูญศาลยุติธรรมร่วมกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความของศาลยุติธรรม และมีการกำหนดเครื่องมือของศาล เช่นเดียวกับศาลยุติธรรมและศาลปกครองในเรื่องการละเมิดอำนาจศาลไว้ด้วยที่นี้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความดังกล่าวยังได้ให้อำนาจประธานศาลรัฐธรรมนูญออกข้อกำหนด ระเบียบ และประกาศของศาลเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายที่กล่าวข้างต้น ทำนองเดียวกับข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาในการพิจารณาพิพากษาคดีต่างๆ ในศาลยุติธรรม นั้นหมายความว่า ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญต้องทำความเข้าใจและทราบขั้นต้น วิธีการตามรัฐธรรมนูญแล้วยังต้องทราบและเข้าใจในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญในการดำเนินกระบวนการพิจารณาและระเบียบและ

ข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญตามที่ดังกล่าวด้วย ซึ่งในรัฐธรรมนูญได้กำหนดองค์ประกอบหรือองค์
คณะของศาลรัฐธรรมนูญไว้ ดังนี้

มาตรา ๒๐๐ ศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวนเก้าคนซึ่ง
พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากบุคคล ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาล
ฎีกามาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี ซึ่งได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา จำนวนสามคน

(๒) ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าตุลาการศาลปกครองสูงสุด
มาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี ซึ่งได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด จำนวนสอง
คน

(๓) ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันนิติศาสตร์ซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรง
ตำแหน่งศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี และยังมี
ผลงานทางวิชาการเป็นที่ประจักษ์ จำนวนหนึ่งคน

(๔) ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันรัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้
ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมาแล้วเป็นเวลา
ไม่น้อยกว่าห้าปีและยังมีผลงานทางวิชาการเป็นที่ประจักษ์ จำนวนหนึ่งคน

(๕) ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้รับหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่า
อธิบดี หรือหัวหน้าส่วนราชการที่เทียบเท่า หรือตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุดมาแล้วไม่น้อย
กว่าห้าปีจำนวนสองคน

ในกรณีไม่อาจเลือกผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกาตาม (๑) ที่ประชุมใหญ่ศาล
ฎีกาจะเลือกบุคคลจากผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาในศาลฎีกามาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี
ก็ได้..

ข้อสังเกตว่า แม้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะมีเก้าคน แต่องค์คณะในการพิจารณามีเพียงเจ็ดคนก็เป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้ ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๑๑ ที่ว่า องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการนั่งพิจารณาและในการทำคำวินิจฉัยต้องประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่าเจ็ดคน วรยศสองบัญญัติว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่รัฐธรรมนูญจะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น วรยศสามบัญญัติว่า เมื่อศาลรัฐธรรมนูญรับเรื่องใดไว้พิจารณาแล้ว ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้ใดจะปฏิเสธไม่วินิจฉัยโดยอ้างว่าเรื่องนั้นไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญมิได้ และวรยศสี่บัญญัติว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลองค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ

และในรัฐธรรมนูญฉบับนี้(๒๕๖๐) ได้กำหนดให้บุคคลที่อาจนำคดีขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญได้นอกจากผ่านกระบวนการพิจารณาของศาลยุติธรรมตามที่เคยมีแล้ว(มาตรา ๒๑๒) การนำคดีขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน(๒๕๖๐)ผู้ฟ้องคดีอาจไม่ใช่องค์กรตามรัฐธรรมนูญอย่างเดียวเช่นฉบับก่อนๆ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑๓ แต่กรณีตามมาตรา ๒๑๓ ต้องเป็นไปตามวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๔๖,๔๗

การนำคดีขึ้นศาลรัฐธรรมนูญ โดยศาลยุติธรรม รัฐธรรมนูญมาตรา ๒๑๒ บัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วย มาตรา ๕ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลส่งความเห็นเช่นนั้นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ในระหว่างนั้น ให้ศาลดำเนินการพิจารณาต่อไปได้แต่ให้รอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่ง ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบต่อคำพิพากษาของศาล อันถึงที่สุดแล้ว เว้นแต่ในคดีอาญาให้ถือว่าผู้ซึ่งเคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ชอบด้วยมาตรา ๕ นั้น เป็นผู้ไม่เคยกระทำความผิด ดังกล่าวหรือถ้าผู้นั้นยังรับโทษอยู่ก็ให้ปล่อยตัวไป แต่ทั้งนี้ไม่ก่อให้เกิดสิทธิที่จะเรียกร้องค่าชดเชย หรือค่าเสียหายใด ๆ

หมายความว่า หากมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญแล้ว ศาลยุติธรรมใช้อำนาจไม่ ส่งอีกได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑-๓/๒๕๖๓) และการโต้แย้งว่ากฎหมายที่ศาลจะบับคับแก้คดี ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ต้องโต้แย้งโดยชัดแจ้งไม่ใช่เพียงโต้แย้งไว้ในอุทธรณ์เท่านั้น (คำ พิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๐๗๐/๒๕๖๒)

มาตรา ๒๑๓ บัญญัติว่า บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้มี สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธี พิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ” (ตามมาตรา ๔๖ ,๔๗ พรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณา ของศาลรัฐธรรมนูญ ฯ)

นอกจากนี้อำนาจหน้าที่และสิทธิการนำคดีขึ้นสู่ของศาลรัฐธรรมนูญอาจเป็นไปตาม กฎหมายอื่นที่บัญญัติขึ้นโดยเฉพาะ ตามที่กล่าวแล้ว เช่น ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓๒ ที่ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณายุบพรรคการเมืองและเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้ และการดำเนินการบวนพิจารณา นอกจากจะต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแล้ว ยังต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ กล่าวคือ การพิจารณาคดีเป็นการพิจารณาใน ระบบไต่สวนโดยแท้ ดังที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติดังกล่าว ในมาตรา ๒๗ ที่บัญญัติว่า “ การ พิจารณาคดีให้ใช้ระบบไต่สวนโดยให้ศาลมีอำนาจค้นหาความจริงไม่ว่าจะเป็นคุณหรือเป็นโทษ

แก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ และในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานได้ทุกประเภท เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติห้ามรับฟังไว้โดยเฉพาะ ไม่ว่าจะการไต่สวนพยานหลักฐานนั้น จะมีข้อผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากขั้นตอน วิธีการ หรือกรอบเวลาที่กฎหมายกำหนด ถ้าศาลได้ให้โอกาสแก่คู่กรณีในการนำสืบพยานหลักฐานหักล้างแล้ว ก็ให้ศาลรับฟังได้ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตรงตามความจริงที่เกิดขึ้นในคดีนั้น ” ..

มีข้อสังเกตว่าบุคคลทั่วไปจะอ้างว่าได้รับการกระทบสิทธิตามรัฐธรรมนูญและมาฟ้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญเองไม่ได้ (คำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๗/๒๕๖๐) ต้องดำเนินการตามมาตรา ๔๖ กล่าว คือ

มาตรา ๔๖ บัญญัติว่า บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรงและได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้อันเนื่องจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น ย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๗ (๑๑) ได้โดยจะต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเสียก่อน ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพดังกล่าว เว้นแต่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ก็ให้ยื่นคำร้องได้ทราบที่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ และให้นำความในมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่งและวรรคสอง มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม โดยต้องยื่นคำร้องต่อศาลภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือวันที่พ้นกำหนดเวลาที่ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ยื่นคำร้องต่อศาลตามมาตรา ๔๘ วรรคสอง...

มาตรา ๔๗ การใช้สิทธิยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๖ ต้องเป็นการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอันเกิดจากการกระทำของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานซึ่งใช้อำนาจรัฐและต้องมีใช่เป็นกรณีอย่างหนึ่งอย่างใด ...

หมายถึง หากเป็นการดำเนินการตามขั้นตอนของมาตรา ๒๑๒ และ ๒๑๓ ประกอบมาตรา ๔๖ และ ๔๗ ของรัฐธรรมนูญโดยชอบแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีอำนาจพิพากษาว่า

กฎหมายที่ศาลยุติธรรมจะนำมาบังคับแก่คดีมาตรานั้น ๆ ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญและพิพากษาให้ไม่มีผลบังคับได้ แต่มักกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติตามคำพิพากษาไว้ด้วย เช่น คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๒/๒๕๖๕) ที่วินิจฉัยว่า ..พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๔๖ วรรคสี่ ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และกำหนดคำบังคับให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลเมื่อพ้นสามร้อยหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย เป็นต้น

การทับซ้อนกันของเขตอำนาจศาล

ระหว่างศาลยุติธรรมด้วยกัน

กรณีนี้ พิจารณาเกี่ยวข้องกับพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๑๖ วรรคท้าย และมาตรา ๑๙/๑

มาตรา ๑๖ วรรคท้าย เป็นอำนาจเฉพาะของศาลแพ่งและศาลอาญา หมายถึงคดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลแพ่งและศาลอาญาแล้ว แต่ปรากฏว่าอยู่นอกเขตอำนาจของศาลแพ่งและศาลอาญา กรณีนี้ ศาลแพ่งและศาลอาญาอาจรับคดีนั้นไว้พิจารณาพิพากษาได้ แต่เป็นอำนาจของมาตรา ๑๖ นี้ ไม่รวมศาลใหญ่ใดๆ ในกรุงเทพมหานคร แต่ต้องไม่ใช่เป็นเรื่องของคดีพิเศษ หรือของศาลพิเศษ เช่น คดีแพ่งที่เป็นคดีของศาลทรัพย์สินทางปัญญาหรือกฎหมายในคดีชำนาญพิเศษต่างๆ ที่กฎหมายเฉพาะให้เป็นอำนาจชี้ขาดของประธานศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ หรือคดีในศาลพิเศษที่เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลคดีอาญาทุจริตและประพฤติมิชอบ ที่กฎหมายเฉพาะให้เป็นอำนาจของประธานศาลอุทธรณ์เป็นผู้มีอำนาจเฉพาะในการชี้ขาด ที่กรณีนี้ศาลแพ่งและศาลอาญาจะใช้ดุลพินิจไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกา ๖๔๘๘/๒๕๖๐ , ๑๑๘๔/๒๕๖๔ ๑๓๓๓๕/๒๕๕๕ ฯลฯ) ตามหลักที่ว่าบทเฉพาะตัดบททั่วไป เว้นแต่ คดีอาญาที่เป็นคดีคุ้มครองที่กฎหมายวิธีพิจารณาคดีคุ้มครองฯ มาตรา ๑๖ บัญญัติเป็นการเฉพาะว่าให้ศาลอาญามีอำนาจรับโอนคดีและใช้ดุลพินิจโอนคดีได้ตามพระ

ธรรมนูญศาลยุติธรรมมาตรา ๑๖ หรือกฎหมายอื่นๆ ที่บัญญัติถึงอำนาจให้มีการโอนคดีได้เป็นการเฉพาะ (ฎีกา ๗๐๐๙/๒๕๖๒)

มาตรา ๑๙/๑ ข้อพิจารณา คือ ตามวรรคหนึ่ง เป็นเรื่องที่คดีที่ฟ้องอยู่ในอำนาจของศาลแขวงอยู่ก่อนแล้ว แต่เมื่อศาลใหญ่ที่เป็นศาลธรรมดาได้รับไว้พิจารณาแล้ว ไม่โอนคืน ต้องทำต่อให้เสร็จ เช่นคดีที่ฟ้องศาลแขวงหลายสำนวน แต่การพิจารณาดูทุนทรัพย์และอัตราโทษของศาลแขวงต้องดูรายสำนวน รายคดี (คำพิพากษาศาลฎีกา ๑๕๕๕-๑๕๕๘/๒๕๕๓ , ๒๗๒/๒๕๕๐) แต่ถ้าพิพากษาคดีรวมทุกคน ทุกสำนวนอาจทำให้มีการลงโทษจำเลยมากกว่าอำนาจศาลแขวงหรือจำเลยต้องชำระเงินมากกว่าอำนาจศาลแขวง กรณีนี้ ต้องด้วยมาตรา ๑๙/๑ ที่ศาลใหญ่ที่เป็นศาลธรรมดาทำต่อให้เสร็จก็ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกา ๗๔๙๗-๗๕๐๒/๒๕๖๑)

มาตรา ๑๙/๑ วรรคสอง เป็นกรณีที่ได้ยื่นฟ้องต่อศาลธรรมดาศาลใหญ่ไว้ก่อน และคดีขณะฟ้องอยู่ในอำนาจของศาลใหญ่แต่แรก แต่หลังรับฟ้องไว้แล้วมีพฤติการณ์แปลงแปลงไป ทำให้คดีกลับไปอยู่ในอำนาจศาลแขวงกรณีนี้ ศาลใหญ่ต้องทำต่อให้เสร็จ เช่น ขณะฟ้องอัตราโทษชั้นสูงอยู่ในอำนาจศาลแขวง หลังฟ้องมีการแก้กฎหมายส่งผลให้คดีมีอัตราโทษน้อยลงที่อยู่ในอำนาจศาลแขวง กรณีนี้ศาลใหญ่ต้องทำต่อให้เสร็จ (คำพิพากษาศาลฎีกา ๔๒๑๒/๒๕๖๒) คือดูอัตราโทษขณะทำผิด

ระหว่างศาลยุติธรรม กับศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญ และได้แย้งว่ากฎหมาย
ขัดรัฐธรรมนูญ

กรณีมีปัญหาการทับซ้อน อำนาจหน้าที่ระหว่างศาล ต้องทำตามขั้นตอนพระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ.๒๕๕๒ มาตรา ๑๐ ก่อนเท่านั้น(คำพิพากษาศาลฎีกา ๘๗๖๗/๒๕๖๐) จะไม่รับฟ้องเลยไม่ได้

คำพิพากษาที่ ๘๗๖๗/๒๕๖๐ วินิจฉัยว่า ตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๑๐ ได้บัญญัติไว้ในกรณีที่มีการฟ้องคดีต่อศาลใด ถ้าคู่ความฝ่ายที่ถูกฟ้องเห็นว่าคดีอยู่ในเขตอำนาจของอีกศาลหนึ่งให้ยื่นคำร้องต่อศาลที่รับฟ้องก่อนวันสืบพยานสำหรับศาลยุติธรรมหรือศาลทหาร หรือก่อนวันนั่งพิจารณาคดีครั้งแรกสำหรับศาลปกครองหรือศาลอื่น ในการนี้ให้ศาลที่รับฟ้องรอการพิจารณาไว้ชั่วคราว และให้จัดทำความเห็นส่งไปให้ศาลที่คู่ความร้องว่าคดีนั้นอยู่ในเขตอำนาจโดยเร็ว ถ้าศาลที่รับความเห็นมีความเห็นพ้องกับศาลที่ส่งความเห็นให้แจ้งความเห็นไปยังศาลที่ส่งความเห็นเพื่อมีคำสั่งให้โอนคดีไปยังศาลนั้นหรือสั่งจำหน่ายคดีเพื่อให้คู่ความไปฟ้องศาลที่มีเขตอำนาจ แต่ถ้าศาลที่ส่งความเห็นและศาลที่รับความเห็นมีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องเขตอำนาจศาลในคดีนั้น ให้ศาลที่ส่งความเห็นส่งเรื่องไปให้คณะกรรมการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดว่าคดีนั้นอยู่ในเขตอำนาจศาลใด และวรรคท้ายของมาตราดังกล่าวยังบัญญัติให้ใช้บังคับกับกรณีศาลเห็นเองก่อนมีคำพิพากษาด้วยโดยอนุโลม ดังนั้น การที่ศาลชั้นต้น (ศาลจังหวัดยะลา) ยกประเด็นเรื่องอำนาจฟ้องของโจทก์ขึ้นวินิจฉัยเสียก่อนเบื้องต้นแล้วมีคำสั่งให้เพิกถอนคำสั่งเดิมที่รับฟ้องโจทก์ไว้เป็นไม่รับฟ้อง โดยให้เหตุผลว่า โจทก์ยื่นฟ้องจำเลยทั้งสองในฐานะหน่วยงานของรัฐซึ่งฟ้องได้บรรยายถึงการกระทำโดยการใช้อำนาจทางกฎหมายของจำเลยทั้งสองอันเป็นที่มาของการก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ ถือได้ว่าเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการละเมิดหรือความรับผิดชอบอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่รัฐ อันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย จึงอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง ตาม พ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๓) นั้น เป็นกรณีที่ศาลชั้นต้นเห็นเองว่าคดีโจทก์อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองก่อนมีคำพิพากษา ซึ่งกรณีนี้ได้แก่ศาลปกครองสงขลา ศาลชั้นต้นก็ชอบที่จะดำเนินการตามขั้นตอนของบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวข้างต้น กล่าวคือ ศาลชั้นต้นต้องจัดทำความเห็นส่งไปให้ศาลปกครองสงขลา หากศาลปกครองสงขลาเห็นว่าคดีนี้อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองสงขลา ศาลชั้นต้นก็ชอบที่จะโอนคดีไปยังศาลปกครองสงขลา หรือจำหน่ายคดีเพื่อให้โจทก์ไปฟ้องคดีที่ศาล

ปกครองสงขลา แต่ถ้าศาลปกครองสงขลามีความเห็นแตกต่างในเรื่องเขตอำนาจศาลในคดีนี้ ศาลชั้นต้นก็ต้องส่งเรื่องให้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลต่อไป การที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้เพิกถอนคำสั่งเดิมที่รับฟ้องไว้เป็นไม่รับฟ้องและศาลอุทธรณ์ภาค 9 พิพากษายืน จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย

อย่างไรก็ดี การคดีชั้นสู่การวินิจฉัยของคณะกรรมการฯ นอกจากเป็นการโต้แย้งของฝ่ายคู่ที่ถูกฟ้องแล้ว อาจเป็นกรณีที่มีการฟ้องต่อศาล สองศาลที่มีข้อเท็จจริงเดียวกันฟ้องไว้สองศาลพร้อมกัน หรือศาลที่จะรับฟ้องไว้เห็นว่าคดีที่จะฟ้องอยู่ในอำนาจศาลอื่น ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒ “ที่บัญญัติว่า มาตรา ๑๒ ในกรณีที่มีการนำคดีซึ่งมีข้อเท็จจริงเรื่องเดียวกันฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจแตกต่างกันตั้งแต่สองศาลขึ้นไป ถ้าคู่ความหรือศาลเห็นว่าคดีนั้นไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลใดศาลหนึ่งที่ยื่นฟ้อง ให้นำความในมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม และวรรคสองบัญญัติว่า ในกรณีที่มีการฟ้องคดีต่อศาลใด แต่ศาลนั้นไม่รับฟ้องเพราะเหตุว่าคดีดังกล่าวอยู่ในเขตอำนาจของอีกศาลหนึ่ง เมื่อมีการฟ้องคดีต่ออีกศาลหนึ่งแล้วหากศาลดังกล่าวเห็นว่าคดีนั้นไม่อยู่ในเขตอำนาจเช่นกัน ให้ศาลนั้นส่งเรื่องไปให้คณะกรรมการพิจารณาวินิจฉัย โดยให้นำความในมาตรา ๑๐ วรรคหนึ่ง (๓) และมาตรา ๑๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

หรือกรณีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วในศาลสองศาลต่างกันกรณีนี้คู่ความหรือผู้ได้รับผลกระทบต่อคำพิพากษาที่ขัดกันสองศาล อาจส่งความเห็นโดยตรงต่อคณะกรรมการฯ ได้ ตามมาตรา ๑๔ ที่บัญญัติว่า “ ถ้ามีคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ถึงที่สุดระหว่างศาลขัดแย้งกันในคดีที่มีข้อเท็จจริงเป็นเรื่องเดียวกัน จนเป็นเหตุให้คู่ความไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายหรือไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือมีความขัดแย้งในเรื่องฐานะหรือความสามารถของบุคคล คู่ความ หรือบุคคลซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรงจากคำพิพากษาหรือคำสั่งดังกล่าวอาจยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการเพื่อขอให้วินิจฉัยเกี่ยวกับการปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลดังกล่าวได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งที่ออกภายหลังถึงที่สุด วรรคสองบัญญัติว่า ให้คณะกรรมการพิจารณาคำร้อง

ตามวรรคหนึ่ง โดยคำนึงถึงประโยชน์แห่งความยุติธรรมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล แล้วให้กำหนดแนวทางการปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลดังกล่าว คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด.. ”. มีข้อสังเกต มาตรา ๑๐ และ ๑๑ ดังกล่าว การโต้แย้งต้องชัดเจน การระบุเหตุผลในอุทธรณ์ ไม่ใช่การโต้แย้ง(คำพิพากษาศาลฎีกา ๒๐๗๐/๒๕๖๒) และ หากศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้โอนคดีไปตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดเขตอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลแล้ว ต่อคู่ความจะแก้ไขคำฟ้องเป็นอย่างอื่น และโต้แย้งคำชี้ขาดของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลไม่ได้ ศาลชั้นต้นมีอำนาจไม่รับคำร้องได้และคู่ความไม่มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่รับคำร้องของศาลชั้นต้น (คำพิพากษาศาลฎีกา ๔๘๑๘/๒๕๖๒)

คำพิพากษาที่ ๔๘๑๘/๒๕๖๒ วินิจฉัยว่า แม้โจทก์ทั้งสิบฟ้องคดีนี้ต่อศาลชั้นต้น และศาลชั้นต้นรับฟ้องของโจทก์ทั้งสิบไว้พิจารณา แต่เมื่อต่อมามีคำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลว่าเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของพระราชกฤษฎีกา หรือกฎที่ออกโดยคณะรัฐมนตรี หรือโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี คดีอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด กรณีนี้ตามมาตรา ๑๐ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ.๒๕๔๒ บัญญัติความว่า คำวินิจฉัยของคณะกรรมการที่เกี่ยวกับเขตอำนาจศาลให้เป็นที่สุด และตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว บัญญัติความว่า ถ้าคณะกรรมการได้วินิจฉัยชี้ขาดว่าคดีอยู่ในอำนาจของอีกศาลหนึ่ง ให้ศาลที่รับฟ้องส่งโอนคดีหรือส่งจำหน่ายคดีเพื่อให้คู่ความไปฟ้องศาลที่มีเขตอำนาจ ดังนี้ เมื่อมีคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลดังกล่าวแล้ว คดีนี้จึงดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปในศาลชั้นต้นได้เฉพาะการโอนคดีหรือการจำหน่ายคดีตามมาตรา ๑๑ ดังกล่าวเท่านั้น โจทก์ทั้งสิบจึงไม่อาจยื่นคำแถลงคัดค้านคำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลที่ ๔๔/๒๕๖๐ และไม่อาจยื่นคำร้องขอแก้ไขคำฟ้องต่อศาลชั้นต้น ที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ยกคำร้องทั้งสองฉบับอันเป็นการไม่รับคำร้องไว้วินิจฉัย จึงชอบแล้ว และกรณีเช่นนี้ โจทก์ทั้งสิบไม่มีสิทธิอุทธรณ์คัดค้านคำสั่งของศาลชั้นต้นที่ส่งยกคำร้องของโจทก์ทั้ง

สิบ ที่ศาลชั้นต้นสั่งรับอุทธรณ์ของโจทก์ทั้งสิบจึงไม่ชอบ และศาลอุทธรณ์ภาค ๕ ต้องพิพากษายกอุทธรณ์เสีย และโจทก์ที่ ๖ ถึงที่ ๑๐ ไม่มีสิทธิฎีกาต่อมามากด้วย ศาลฎีกาจึงไม่รับวินิจฉัย

หากคณะกรรมการฯ มีคำวินิจฉัยแล้ว ย่อมเป็นที่สุด และผูกพันคู่ความตาม.ปวิพ.

มาตรา ๑๔๕

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๗๑๑/๒๕๖๕ คดีก่อนโจทก์ฟ้องจำเลยซึ่งเป็นกริยาของสิบเอก ก. ข้าราชการทหารในสังกัดโจทก์ต่อศาลชั้นต้น ขอให้จำเลยคืนเงินช่วยค่าครองชีพผู้รับเบี้ยหวัดบำนาญ (ช.ค.บ.) ที่จำเลยในฐานะทายาทโดยธรรมของสิบเอก ก.รับไปจากโจทก์โดยไม่มีสิทธิ จำเลยยื่นคำร้องโต้แย้งเรื่องเขตอำนาจศาลว่าคดีอยู่ในอำนาจของศาลปกครอง ศาลชั้นต้นจึงดำเนินการตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๐ วรรคหนึ่ง (2) โดยทำความเห็นส่งไปให้ศาลปกครองเชียงใหม่ว่าคดีอยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง เมื่อศาลปกครองเชียงใหม่มีความเห็นพ้องกับศาลชั้นต้นว่าคดีอยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง ศาลชั้นต้นจึงมีคำสั่งให้โอนคดีไปยังศาลปกครองเชียงใหม่และจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ ซึ่งวรรคสองของมาตรานี้บัญญัติว่า คำสั่งของศาลตามวรรคหนึ่ง (๒) ให้เป็นที่สุด และมีให้ศาลที่อยู่ในลำดับสูงขึ้นไปของศาลตามวรรคหนึ่งยกเรื่องเขตอำนาจศาลขึ้นพิจารณาอีก คำสั่งของศาลชั้นต้นดังกล่าวจึงเป็นที่สุดมีผลผูกพันโจทก์และจำเลยซึ่งเป็นคู่ความว่าคดีของโจทก์อยู่ในเขตอำนาจของปกครอง ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรม ตาม ป.วิ.พ. มาตรา๑๔๕ วรรคหนึ่ง และเมื่อศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า ผู้ฟ้องคดี (โจทก์) ยื่นคำฟ้องเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา ๑ ปี นับแต่วันที่อยู่หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดีทั้งมิได้เป็นการฟ้องคดีที่เกี่ยวกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะหรือสถานะของบุคคลและมีใช่คดีที่จะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือมีเหตุจำเป็นอื่น จึงไม่อาจรับคำฟ้องไว้พิจารณาได้ มีคำสั่งยื่นตามคำสั่งศาลปกครองเชียงใหม่ คดีถึงที่สุดแล้ว ดังนี้ โจทก์จะกลับมาฟ้องจำเลยต่อศาลยุติธรรมเพื่อขอให้จำเลยคืนเงินช่วยค่าครองชีพผู้รับเบี้ยหวัดบำนาญ(ช.ค.บ.) ที่รับไปโดยไม่มีสิทธิซึ่งเป็นเรื่องเดียวกันกับคดีก่อนเป็นคดีนี้ใหม่หาได้ไม่

กรณีโต้แย้งว่ากฎหมายที่ศาลยุติธรรมจะนำมาบังคับแก่คดี ชัดรัฐธรรมนูญต้องโต้แย้งให้ชัดเจน มิใช่โต้แย้งไว้ในอุทธรณ์ทำนองให้ศาลสูงกลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๐๗๐/๒๕๖๒ วินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย บังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยมาตรา ๕ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลส่งความเห็นเช่นนั้นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ในระหว่างนั้น ให้ศาลดำเนินการพิจารณาต่อไปได้แต่ให้รอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ” และมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ หรือการกระทำใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติหรือการกระทำนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” หากโจทก์เห็นว่าบทบัญญัติตามมาตรา ๑๒๕ วรรคสาม แห่ง พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ.๒๕๔๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โจทก์จะต้องโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลและขอให้ศาลส่งความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย แต่โจทก์อุทธรณ์ทำนองว่า บทบัญญัติตาม พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ.๒๕๔๑ มาตรา ๑๒๕ วรรคสาม เป็นบทบัญญัติกฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕ ประกอบมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และมาตรา ๒๗ ไม่อาจบังคับได้ และขอให้ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษมีคำสั่งกลับหรือแก้คำสั่งของศาลแรงงานกลาง จึงเป็นเรื่องที่โจทก์ประสงค์ที่จะให้ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษวินิจฉัยอุทธรณ์ของโจทก์ โดยขอให้ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษมีคำสั่งกลับหรือแก้คำสั่งของศาลแรงงานกลาง มิได้ประสงค์ให้ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษส่งความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย

ซึ่งหลักเกณฑ์ต่างๆ กรณีการโต้แย้งว่ากฎหมายขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ ย่อมพิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญให้ดูหัวข้ออำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่กล่าวข้างต้น

เขตอำนาจศาล และเขตของศาล

คำว่า “เขตอำนาจศาล” ในการฟ้องคดีต่อศาลทั้งปวงไม่ว่าคดีแพ่งหรือคดีอาญา นอกจากต้องพิจารณาตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่เกี่ยวกับอำนาจของศาลชั้นต้นต่างๆ แล้ว จำต้องศึกษาในส่วนของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับเกณฑ์ในการรับฟ้องคดีของศาล หรือเขตของศาล ตามลักษณะ ๒ หมวด ๑ ตั้งแต่มาตรา ๒ ถึงมาตรา ๑๐ ด้วย แต่ในชั้นนี้ผู้เขียนจะอธิบายเฉพาะในส่วนที่สำคัญเฉพาะมาตรา ๑(๓), ๒ และมาตรา ๔ ,๔ ทวิ และ ๔ ตริ ดังนี้

มาตรา ๑ ในประมวลกฎหมายนี้ ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

(๓) “คำฟ้อง” หมายความว่า กระบวนพิจารณาใด ๆ ที่โจทก์ได้เสนอข้อหาต่อศาล

ไม่ว่าจะได้เสนอด้วยวาจาหรือทำเป็นหนังสือ ไม่ว่าจะได้เสนอต่อศาลชั้นต้น หรือชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา ไม่ว่าจะได้เสนอในขณะที่เริ่มคดีโดยคำฟ้องหรือคำร้องขอหรือเสนอในภายหลังโดยคำฟ้องเพิ่มเติม หรือแก้ไข หรือฟ้องแย้งหรือโดยสอดเข้ามาในคดีไม่ว่าด้วยสมัครใจ หรือถูกบังคับ หรือโดยมีคำขอให้พิจารณาใหม่...

มาตรา ๒ ห้ามมิให้เสนอคำฟ้องต่อศาลใด เว้นแต่

(๑) เมื่อได้พิจารณาถึงสภาพแห่งคำฟ้องและชั้นของศาลแล้ว ปรากฏว่า ศาลนั้นมีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาคดีนั้นได้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และ

(๒) เมื่อได้พิจารณาถึงคำฟ้องแล้ว ปรากฏว่าคดีนั้นอยู่ในเขตศาลนั้นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยศาลที่จะรับคำฟ้อง และตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดเขตศาลด้วย

มาตรา ๔ เว้นแต่จะมีบทบัญญัติเป็นอย่างอื่น

(๑) คำฟ้อง ให้เสนอต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่

(๒) คำร้องขอ ให้เสนอต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล หรือต่อศาลที่ผู้ร้องมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล

มาตรา ๔ ทวิ คำฟ้องเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ หรือสิทธิหรือประโยชน์อันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ให้เสนอต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ในเขตศาล ไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่ หรือต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล

มาตรา ๔ ทรี คำฟ้องอื่นนอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔ ทวิ ซึ่งจำเลยมิได้มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรและมูลคดีมิได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักร ถ้าโจทก์เป็นผู้มีสัญชาติไทยหรือมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้เสนอต่อศาลแพ่งหรือต่อศาลที่โจทก์มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล

คำฟ้องตามวรรคหนึ่ง ถ้าจำเลยมีทรัพย์สินที่อาจถูกบังคับคดีได้อยู่ในราชอาณาจักรไม่จะเป็นการชั่วคราวหรือถาวร โจทก์จะเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ทรัพย์สินนั้นอยู่ในเขตศาลก็ได้

ข้อพิจารณา มาตรา ๒ ดังกล่าว คำว่า คำฟ้อง ที่จะเสนอต่อศาล หมายถึง คำฟ้องที่มีความหมาย ตามคำนิยามศัพท์ตามมาตรา ๑(๓) และศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ต้องเป็นเขตอำนาจศาลตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ส่วนเขตศาลต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนี้ และการฟ้องคดีก็ต้องเป็นไปตามกฎหมายที่สามารถฟ้องเริ่มต้นคดีได้ ตามมาตรา ๑๗๐ ของ.ปวิพ. ที่บัญญัติว่า ห้ามมิให้ฟ้อง พิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีเป็นครั้งแรกในศาลหรือโดยศาลอื่น นอกจากศาลชั้นต้น เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดแจ้งเป็นอย่างอื่น และที่กฎหมายบัญญัติชัดแจ้ง เช่น คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่ให้ฟ้องเริ่มต้นคดีที่ศาลฎีกา เป็นต้น

ข้อพิจารณา มาตรา ๔ (๑) เป็นการฟ้องคดี ที่ไม่ใช่คดีที่เกี่ยวข้องกับอสังหาริมทรัพย์ หรือสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ และไม่ใช่เป็นคำร้องตามมาตรา ๔ จัตวา ถึง ๔ เบญจ และ

มาตรา ๔(๑) เป็นสิทธิของผู้ฟ้องคดี ที่ต้องอาศัยความสะดวก ที่โจทก์อาจเลือกฟ้องที่จำเลยมี ภูมิลำเนา หรือมูลคดีเกิดก็ได้ คำว่าภูมิลำเนา หมายถึงภูมิลำเนาตามกฎหมาย ที่กฎหมายถือว่าเป็น ภูมิลำเนา อาจมีภูมิลำเนาหลายแห่งตามกฎหมาย หรือที่เป็นที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน หรือภูมิลำเนาที่ ระบุในสัญญาที่ถือเป็นภูมิลำเนาเฉพาะการก็ได้ ส่วนมูลคดีเกิด ก็หมายถึงเหตุอันเป็นที่มาแห่งการ โต้แย้งสิทธิที่ทำให้โจทก์มีอำนาจฟ้อง (ฎีกา ๗๒๑๒/๒๕๔๕, ๔๔๔๓/๒๕๔๖) ส่วนมาตรา ๔(๒) ก็ เป็นการเสนอคำร้องในหลักการเดียวกับ (๑)

ข้อพิจารณา มาตรา ๔ ทวิ คำฟ้องเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ หมายถึง คำฟ้องที่มีความ ประสงค์จะเอาทรัพย์ที่เป็นอสังหาริมทรัพย์นั้นโดยเฉพาะเจาะจง และคำฟ้องที่มีปัญหาที่ต้อง พิจารณาความเป็นอยู่ของอสังหาริมทรัพย์นั้น (ฎีกาที่ ๑๗๘๘๓/๒๕๒๗ ป.ชยุ) หรือสิทธิประโยชน์ เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ หมายถึง เป็นการฟ้องที่มีได้บังคับเอาอสังหาริมทรัพย์นั้นโดยตรง เช่น สิทธิอาศัยที่เจ้าของที่ดินฟ้องเรียก ซึ่งต้องเป็นทรัพย์สินสิทธิ เป็นต้น คำฟ้องตามมาตรา ๔ ทวิ ต้อง เสนอคำฟ้องในเขตอำนาจศาลตามพระธรรมนูญศาล และต้องเสนอคำฟ้องต่อเขตของศาลตามพิพ ด้วย ซึ่งคำฟ้องเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ โดยหลักถือเป็นคดีที่ไม่มีทุนทรัพย์หรือคดีปลดเปลื้องทุกข์ อันไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ ไม่อยู่ในอำนาจของศาลแขวง เว้นแต่เป็นการต่อสู้ว่าทรัพย์นั้นเป็น ของโจทก์หรือจำเลยหรือต่อสู้ว่าทรัพย์ที่พิพาทนั้นเป็นที่สาธารณะก็ถือว่าต่อสู้ว่าทรัพย์ที่พิพาทไม่ใช่ ของโจทก์แล้ว (ฎีกา ๔๑๑/๒๕๕๐) กรณีนี้ต้องดูทุนทรัพย์ที่เป็นราคาทรัพย์ที่พิพาท(ฎีกา ๕๑๐๐/ ๒๕๔๕ ,๗๒๕๔๕ ,๔๑๑/๒๕๕๐ ๗๓๕๓/๒๕๖๐ ๗๒๐๗/๒๕๖๐ฯลฯ) รวมถึงคดีที่มีการเสนอคำ ฟ้องแบบคดีไม่มีข้อพิพาท เช่น คดีร้องขอครอบครองทรัพย์สินที่ถือว่าเป็นคดีไม่มีข้อพิพาท (ฎีกา ๑๖๖๕/๒๕๔๘) ไม่อยู่ในอำนาจของศาลแขวงหรือผู้พิพากษาคนเดียว เว้นต่อสู้กรรมสิทธิ์(๑๖๖๕/ ๒๕๔๘, ๒๗๒/๒๕๕๐) ซึ่งจะกล่าวต่อไปเรื่ององค์คณะของผู้พิพากษา

คำพิพากษาฎีกา เกี่ยวกับการโอนคดีมาตรา ๑๖ ระหว่างศาลแพ่ง กับศาลชั้นต้นอื่น อาจเป็นไปตามกฎหมายพิเศษ ศาลพิเศษ และศาลชำนาญพิเศษ ที่ต้องใช้บทเฉพาะ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๐๐๙/๒๕๖๒ คดีค้ำมนุษย์อยู่ในบังคับ พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ.๒๕๕๙ ซึ่งมาตรา ๓๘ บัญญัติว่าการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นในคดีค้ำมนุษย์ ให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีค้ำมนุษย์ เมื่อจำเลยอุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นจึงเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์แผนกคดีค้ำมนุษย์ที่จะพิจารณาพิพากษาคดี ที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๘ พิจารณาพิพากษาคดีมาจึงเป็นการไม่ชอบ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๘๔/๒๕๖๔ วินิจฉัยว่า พ.ร.ฎ.กำหนดวันเปิดทำการศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางพ.ศ.๒๕๕๙ ให้เปิดทำการตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๙ เป็นต้นไป โจทก์ยื่นฟ้องจำเลยทั้งสองต่อศาลชั้นต้น (ศาลอาญา) เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๐ ภายหลังเมื่อศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางเปิดทำการแล้ว ซึ่ง พ.ร.บ.จัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ.๒๕๕๙ มาตรา ๑๐ ได้บัญญัติว่า "เมื่อศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบเปิดทำการแล้ว ห้ามมิให้ศาลชั้นต้นอื่นรับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบไว้พิจารณาพิพากษา" จากบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการบัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้วว่า เมื่อศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบเปิดทำการแล้ว ศาลชั้นต้นอื่นจะรับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบไว้พิจารณาและพิพากษามีได้ การที่ศาลชั้นต้น (ศาลอาญา) รับคดีไว้พิจารณาพิพากษาจึงเป็นการไม่ชอบตามบทกฎหมายดังกล่าว และกรณีไม่ต้องด้วย มาตรา ๑๖ วรรคสาม แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรมอันศาลชั้นต้น (ศาลอาญา) จะใช้ดุลพินิจรับฟ้องของโจทก์ไว้พิจารณาพิพากษาได้ และศาลชั้นต้น (ศาลอาญา) ซึ่งเป็นศาลที่ไม่มีเขตอำนาจคดีนี้ไม่อาจโอนคดีไปยังศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบได้ เนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับในเรื่องของการโอนคดีไว้ ทั้งต่อมาเมื่อผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์มีปัญหาคดีนี้จะอยู่ในอำนาจของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบหรือไม่ ก็ได้ส่งปัญหาดังกล่าวให้ประธานศาลอุทธรณ์วินิจฉัยตาม พ.ร.บ.จัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ.๒๕๕๙ มาตรา ๑๑ ประธานศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยแล้วว่า คดีนี้อยู่ในอำนาจของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบพ.ร.บ.ว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ ระหว่างศาล พ.ศ.๒๕๕๒ มาตรา ๓ บัญญัติไว้ว่าในพระราชบัญญัตินี้ "ศาล" หมายความว่า

ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหารหรือศาลอื่น เช่นนี้ เมื่อศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ กับศาลชั้นต้น (ศาลอาญา) ต่างเป็นศาลยุติธรรม กรณีจึงมิใช่เรื่องระหว่างศาลตามพระราชบัญญัติดังกล่าว อันจะนำมาปรับใช้กับคดีนี้ได้

คำพิพากษาที่ ๖๔๑๒/๒๕๖๐ (พ.ร.บ.อนุญาโตตุลาการ พ.ศ.๒๕๔๕ มาตรา ๙) วินิจฉัยว่า พ.ร.บ.อนุญาโตตุลาการ พ.ศ.๒๕๔๕ มาตรา ๙ บัญญัติว่า “ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง หรือศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาค หรือศาลที่มีการพิจารณาชั้นอนุญาโตตุลาการอยู่ในเขตศาล หรือศาลที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาข้อพิพาทซึ่งได้เสนอต่ออนุญาโตตุลาการนั้น เป็นศาลที่มีเขตอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้” ดังนี้ ศาลใดศาลหนึ่งตามที่กฎหมายบัญญัติจึงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้ คดีนี้แม้ขณะทำสัญญาผู้คัดค้านมีภูมิลำเนาอยู่ที่เกาะ สมุยซึ่งไม่ได้อยู่ในเขตอำนาจศาลแพ่ง แต่เมื่อผู้คัดค้านมีสำนักงานแห่งใหญ่อันเป็นภูมิลำเนาตั้งอยู่ในเขตอำนาจศาลแพ่งขณะผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ศาลบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ ศาลแพ่งจึงเป็นศาลที่ผู้คัดค้านซึ่งเป็นคู่พิพาทฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลและมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนี้ .... แม้โจทก์เป็นคนต่างด้าว แต่บทบัญญัติมาตรา ๘๖ แห่ง ป.ที่ดิน มิได้ห้ามเด็ดขาดกรณีคนต่างด้าวถือกรรมสิทธิ์ในที่ดิน โดยคนต่างด้าวอาจขออนุญาตต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้ และแม้จะไม่ได้รับอนุญาตให้ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดิน คนต่างด้าวก็ยังมีสิทธิที่จะจำหน่ายที่ดินต่อไปภายในระยะเวลาที่อธิบดีกรมที่ดินกำหนดตามมาตรา ๙๔ ได้ คนต่างด้าวจึงมีความสามารถในการทำสัญญาเพื่อซื้อที่ดินได้ ทั้งนี้ โดยหากจำเป็นต้องระบุในสัญญาถึงเงื่อนไขหรือวิธีการตลอดจนเจตนาที่จะไปดำเนินการขออนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในสัญญาไม่ ดังนี้ สัญญาที่ผู้ร้องซึ่งเป็นคนต่างด้าวทำกับผู้คัดค้านเพื่อซื้อที่ดินจึงมิใช่นิติกรรมที่มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย

คำพิพากษาที่ ๖๔๘๘/๒๕๖๐ วินิจฉัยว่า ศาลชั้นต้นเป็นศาลที่มีอำนาจที่จะรับคำร้องขอให้
บังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ ตาม พ.ร.บ.อนุญาโตตุลาการ พ.ศ.๒๕๔๕ มาตรา ๙ เพราะ
เป็นศาลที่ผู้คัดค้านมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล ซึ่งในขณะที่ผู้ร้องยื่นคำร้องนั้น ผู้ร้องยังไม่ทราบว่าคดี
จะอยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางหรือไม่ จนกระทั่งผู้
คัดค้านยื่นคำร้องขอให้ประธานศาลฎีกาวินิจฉัยเนื่องจากมีปัญหาคืออยู่ในอำนาจของศาล
ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางหรือไม่ ตาม พ.ร.บ.จัดตั้งศาลทรัพย์สินทาง
ปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง
ประเทศ พ.ศ.๒๕๓๙ มาตรา ๙ (เดิม) แล้วมีคำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาให้คดีนี้อยู่ในอำนาจ
พิจารณาพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางซึ่งเป็นศาลชำนาญ
พิเศษ กรณีจึงเป็นเรื่องที่ความปรากฏในภายหลังว่าคดีอยู่ในเขตอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญา
และการค้าระหว่างประเทศกลางไม่ได้อยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นต้น การที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้โอน
สำนวนคดีพร้อมค่าฤชาธรรมเนียมไปยังศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง
แล้วให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความนั้น จึงเป็นการส่งโอนคดีไปยังศาลยุติธรรมอื่นที่มีเขตอำนาจ
ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๑๖ วรรคท้าย แล้ว

มีข้อสังเกตว่า มาตรา ๑๖ วรรคสามหรือวรรคท้าย เป็นอำนาจเฉพาะของศาลแพ่ง
และศาลอาญาที่มีการฟ้องเริ่มต้นคดีที่เกิดขึ้นนอกเขตอำนาจศาลแพ่งและศาลอาญาแต่แรก และ
คำว่า อยู่นอกเขตอำนาจศาลแพ่งหรือศาลอาญา ตามวรรคสามของมาตรา ๑๖ หมายความว่า
คดีหว่างศาลแพ่งหรือศาลอาญากับศาลแพ่งและอาญาอื่นๆ หรือศาลในระดับศาลชั้นต้นที่เป็น
ศาลจังหวัดเท่านั้น

ถ้าเป็นระหว่างศาลแขวงกับศาลแพ่งหรือศาลอาญาอื่นและศาลจังหวัด กรณีนี้ต้องนำ
มาตรา ๑๙/๑ มาใช้บังคับ เช่น

และคำพิพากษาที่ ๗๔๙๗-๗๕๐๒/๒๕๖๑ วินิจฉัยว่า พ.ร.บ.การเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.๒๕๕๖ มาตรา ๑๑๘ บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๑๗... ต้องระวางโทษปรับโดยคำนวณตามพื้นที่อาคารหรือสิ่งอื่นใดในอัตราน้อยกว่าตารางเมตรละห้าร้อยบาท แต่ไม่เกินตารางเมตรละหนึ่งหมื่นบาท” ดังนี้ ย่อมเห็นได้ว่าผู้กระทำความผิดตาม พ.ร.บ.การเดินเรือในน่านน้ำไทยฐานนี้จะต้องถูกลงโทษปรับโดยคำนวณตามพื้นที่ของอาคารหรือสิ่งอื่นใดในอัตราน้อยกว่าตารางเมตรละห้าร้อยบาทแต่ไม่เกินตารางเมตรละหนึ่งหมื่นบาท ประกอบกับตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 17 ประกอบมาตรา 25 (5) บัญญัติให้ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างสูงไว้ให้จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ เมื่อตามฟ้องทั้งหกสำนวนปรากฏว่าจำเลยที่ 1 กระทำความผิดในสำนวนที่หนึ่งและที่สองคิดเป็นเนื้อที่ 962 ตารางเมตร และ 210 ตารางเมตร จำเลยที่ 2 กระทำความผิดในสำนวนที่สามคิดเป็นเนื้อที่ 342 ตารางเมตร จำเลยที่ 3 กระทำความผิดในสำนวนที่สี่คิดเป็นเนื้อที่ 399 ตารางเมตร จำเลยที่ 4 กระทำความผิดในสำนวนที่ห้าคิดเป็นเนื้อที่ 418.20 ตารางเมตร และจำเลยที่ 5 กระทำความผิดในสำนวนที่หกคิดเป็นเนื้อที่ 1,251.05 ตารางเมตร ดังนี้จำเลยที่ 1 อาจต้องโทษปรับอย่างสูงเป็นเงิน 9,620,000 บาท และ 2,100,000 บาท ส่วนจำเลยที่ 2 ถึงที่ 5 อาจต้องโทษปรับอย่างสูงเป็นเงิน 3,420,000 บาท, 3,990,000 บาท, 4,182,000 บาท และ 12,510,500 บาท ตามลำดับ จึงเป็นคดีที่มีอัตราโทษปรับเกินอำนาจของศาลแขวงพัทลุง เมื่อการกระทำความผิดของจำเลยทั้งห้าเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท แม้ความผิดฐานอื่นตามฟ้องทั้งหกสำนวนของโจทก์จะอยู่ในอำนาจของศาลแขวงพัทลุง แต่ปรากฏว่าคดีความผิดตาม พ.ร.บ.การเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 ทั้งหกสำนวนไม่อยู่ในอำนาจของศาลแขวง เพื่อสะดวกแก่การพิจารณาพิพากษา การที่โจทก์ฟ้องคดีทั้งหกสำนวนนี้ต่อศาลจังหวัดพัทลุง และศาลจังหวัดพัทลุงใช้ดุลพินิจรับฟ้องคดีทั้งหกสำนวนไว้พิจารณาและพิพากษาตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมมาตรา 19/1 ที่เพิ่มเติมใหม่ จึงชอบแล้ว

หากมีการฟ้องต่อศาลแพ่ง แล้วต่อมาโอนคดีไปศาลที่อยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น ถือว่าการฟ้องต่อศาลแพ่งเป็นผลให้อายุความสะดุดหยุดลงแล้ว เช่น

คำพิพากษาที่ ๑๒๖๐๑/๒๕๕๕ วินิจฉัยว่า โจทก์ฟ้องจำเลยที่ศาลแพ่งโดยระบุชื่อจำเลยว่าเป็น “บริษัท ที.เอ็ม.ที.อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนลเซอร์วิส จำกัด” เมื่อมาฟ้องจำเลยเป็นคดีนี้ยังศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางโดยระบุชื่อจำเลยว่าเป็น “บริษัท ไทยมาสเตอร์ทรานสปอร์ตอินเทอร์เน็ตเนชั่นแนลเซอร์วิส (ทีเอ็มที) จำกัด หรือ ที.เอ็ม.ที.อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนลเซอร์วิส” แม้ทั้งสองบริษัทเป็นนิติบุคคลต่างกันแต่ชื่อใกล้เคียงกันมาก มีกรรมการผู้มีอำนาจทำการแทนคนเดียวกัน กรรมการคนอื่นก็มีนามสกุลเดียวกัน เชื่อว่าเป็นบริษัทในเครือเดียวกัน และตามใบรับขนทางอากาศในส่วนที่เป็นตราประทับของบริษัท และในส่วนที่เป็นช่องลายมือชื่อผู้ส่งสินค้าหรือตัวแทนระบุชื่อไว้ชัดเจนว่า กับในช่องลายมือชื่อผู้ขนส่งหรือตัวแทนผู้ออกเอกสารก็มีตราประทับแสดงเครื่องหมายการค้าของบริษัทโดยมีคำว่า ขนาดใหญ่กว่าคำหรือข้อความอื่น เมื่อได้ความว่าโจทก์ประสงค์จะฟ้องเรียกค่าเสียหายจากบุคคลที่รับจ้างขนส่งสินค้าและทำให้สินค้าเสียหาย ซึ่งก็คือบริษัทไทยมาสเตอร์ทรานสปอร์ตอินเทอร์เน็ตเนชั่นแนลเซอร์วิส (ทีเอ็มที) จำกัด หรือชื่อทางการค้าว่า ที.เอ็ม.ที.อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนลเซอร์วิส แต่เมื่อโจทก์ยื่นฟ้องต่อศาลแพ่งแล้ว ศาลแพ่งมีคำสั่งไม่รับฟ้องในอีก 7 วัน ต่อมาโดยเห็นว่าคดีไม่อยู่ในอำนาจศาลแพ่ง เป็นเหตุให้โจทก์ไม่มีโอกาสขอแก้ไขคำฟ้องในข้อผิดพลาดผิดหลงเกี่ยวกับชื่อจำเลย จำเลยเองก็ไม่ได้ปฏิเสธโดยชัดแจ้งว่าไม่ใช่บุคคลที่รับจ้างโจทก์ขนส่งสินค้าดังกล่าว แต่กลับระบุว่าความเสียหายของสินค้านี้ไม่ใช่ความผิดของจำเลย ทั้งยื่นคำร้องขอให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางเรียกจำเลยร่วมทั้งสองเข้ามาในคดี เมื่อสำเนาใบรับสินค้าและใบรับขนทางอากาศเอกสารท้ายฟ้องในคดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลแพ่งกับเอกสารท้ายฟ้องในคดีนี้ก็เป็นชุดเดียวกัน จึงฟังได้ว่าผู้โต้แย้งสิทธิที่แท้จริงต่อโจทก์ คือ จำเลยนั่นเอง ซึ่งโจทก์มีสิทธิฟ้องจำเลยได้ตาม พ.ร.บ.จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.2539 มาตรา 26 ประกอบ ป.วิ.พ. มาตรา 55 และถือว่าโจทก์ได้เคยฟ้องจำเลยคดีนี้ต่อศาลแพ่งแล้ว สิทธิเรียกร้องตามคำฟ้องที่โจทก์มีต่อจำเลยยังไม่ขาดอายุความ

การไม่ได้แย้งเขตอำนาจศาล อาจถือว่ายอมรับ

คำพิพากษาที่ ๔๕๓๐/๒๕๔๙ วินิจฉัยว่า จำเลยมีโอกาสโต้แย้งอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแพ่งตั้งแต่จำเลยได้รับสำเนาคำฟ้อง วันนัดชี้สองสถาน แต่จำเลยก็ได้โต้แย้งจนกระทั่งวันนัดสืบพยานโจทก์ จำเลยจึงโต้แย้งเขตอำนาจศาลแพ่งว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ดังนี้ ถือว่าจำเลยได้ยอมรับอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแพ่งมาตั้งแต่แรก กรณีจึงถือได้ว่าไม่มีปัญหาเรื่องอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแพ่งตามที่จำเลยเพ่งโต้แย้งในภายหลัง

อำนาจของศาลต้องดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งด้วย

คำพิพากษาที่ ๘๐๓๖/๒๕๖๑ วินิจฉัยว่า โจทก์ยื่นฟ้องในตอนแรกเป็นคำฟ้องเกี่ยวด้วยอสังหาริมทรัพย์ และศาลชั้นต้นรับฟ้องไว้พิจารณาโดยชอบแล้วตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๔ ทวิ และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๑๘ ต่อมาโจทก์แก้ไขฟ้องเพิ่มเติมข้อหาละเมิดอีกหนึ่งข้อ โดยไม่ได้ขอให้บังคับโอนกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์อีก ถือว่าเป็นกรณีที่มีเหตุเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในพฤติการณ์อันเกี่ยวข้องด้วยการยื่นฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจศาลเหนือคดีนั้น การขอแก้ไขเพิ่มเติมฟ้องดังกล่าวเกิดจากจำเลยประมวลขยายอสังหาริมทรัพย์พิพาทแก่บุคคลภายนอกซึ่งต้องมีการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์กันในท้องที่ที่อสังหาริมทรัพย์ตั้งอยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นต้น ผู้เกี่ยวข้องและพยานหลักฐานส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการโอนอสังหาริมทรัพย์ย่อมอยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นต้น ทั้งคู่ความก็ไม่ได้โต้แย้งกันในเรื่องนี้ตั้งแต่แรก และไม่ปรากฏเหตุที่จะทำให้คู่ความและผู้เกี่ยวข้องกับคดีไม่ได้รับความสะดวก หรือทำให้การบริหารจัดการคดีของศาลชั้นต้นไม่เป็นไปโดยถูกต้องรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ย่อมไม่ตัดอำนาจของศาลชั้นต้นที่รับฟ้องคดีไว้แล้วที่จะพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีนั้นต่อไปตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๗๓ วรรคสอง (๒) ทั้งศาลฎีกาได้พิพากษาให้ศาลชั้นต้นรับคำฟ้องที่ขอแก้ไขเพิ่มเติมไว้พิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดรวมกับคำฟ้องเดิมของโจทก์ต่อไปแล้ว การที่ศาลชั้นต้นหยิบยกเรื่องเขต

อำนาจศาลมาพิจารณาแล้วพิพากษายกฟ้องโจทก์โดยอาศัยเหตุที่โจทก์แก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องดังกล่าว
ยอมเป็นการไม่ชอบ...

คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

ถ้าเป็นคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญาแล้ว และหากมีการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญา
ในศาลแขวงหรือศาลชั้นใดแล้ว ในการพิจารณาคดีส่วนแพ่ง ย่อมต้องถือคดีอาญาเป็นหลักเพราะ
กฎหมายให้สิทธิผู้เสียหายที่เสียหายจากการกระทำผิดอาญาสามารถฟ้องหรือมีอำนาจชำระคดีแพ่ง
รวมไปกับคดีอาญาได้ โดยไม่ต้องไปฟ้องเป็นคดีแพ่งใหม่ เพราะฉะนั้นแม้บางกรณีเขตอำนาจศาล
ปกติในคดีอาญาไม่อาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งไปได้ แต่ก็ถือว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญามาตรา ๔๓ ,๔๔/๑ ประสงค์จะยกเว้นโดยมิต้องคำนึงว่าศาลที่พิจารณาคดีอาญาจะมี
อำนาจพิจารณาคดีแพ่งตามปวิพ.มาตรา ๒(๑) และพระธรรมนูญ มาตรา ๑๗ และ ๒๕(๔) หรือไม่
และไม่ต้องดูว่าคำขอบังคับให้ชดใช้ค่าเสียหายมากน้อยเพียงใด เพราะฉะนั้นถ้าคดีอาญาอยู่ในอำนาจ
ของศาลแขวง หรือผู้พิพากษานายเดี่ยวแล้ว แม้คำขอส่วนแพ่งจะเกินอำนาจตามพระธรรมนูญ
มาตรา ๒๕(๔) ศาลที่พิจารณาคดีอาญานั้นก็สามารถพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งหรือคำขอส่วน
แพ่งไปได้ (ฎีกา ๘๑๙๒/๒๕๖๐) และถ้าในคดีอาญาที่เป็นคดีหลัก ศาลในคดีอาญาพิพากษายก
ฟ้อง การพิจารณาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามกฎหมายแพ่ง และดูทุนทรัพย์ขณะฟ้องว่าเกินอำนาจ
ศาลแขวงหรือไม่ (ฎีกา ๗๔๘/๒๕๖๕)

**ข้อพิจารณาสำหรับการอุทธรณ์ ฎีกา ในส่วนแพ่งคดีที่เป็นคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับ
คดีอาญา** การพิจารณาคดีแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
แพ่งตาม ปวิ.อ. มาตรา ๔๐ ดังนั้น สิทธิในการอุทธรณ์ ฎีกาในคดีส่วนแพ่งจึงต้องพิจารณาจากทุน
ทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์ ฎีกา เว้นแต่คดีอาญาไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ ฎีกา กรณีนี้ คดีส่วนแพ่ง
ยอมขึ้นศาลสูงได้โดยเป็นไปตามคำพิพากษาคดีอาญาที่เป็นคดีหลัก และถ้าเป็นระบบฎีกาที่ต้อง
ขออนุญาตฎีกา ถ้าคดีส่วนอาญาไม่ต้องห้ามฎีกา คดีส่วนแพ่งยอมขึ้นสู่ศาลฎีกาได้โดยไม่ขออนุญาต

ฎีกาเพราะมาตรา ๔๔ วรรคสอง ของป.วิ.อ บัญญัติให้คำพิพากษาในส่วนเรียกทรัพย์หรือราคาให้รวมเป็นส่วนหนึ่งแห่งคดีอาญา เว้นแต่ถ้าคดีอาญาถึงที่สุดแล้ว หากคู่ความประสงค์ได้ฎีกาเฉพาะคดีส่วนแพ่ง ต้องเป็นไปตามป.วิ.พ. คือต้องขออนุญาตฎีกาต่อศาลฎีกาเป็นไปตามบทบัญญัติของการพิจารณาคดีในคดีส่วนแพ่งด้วย (คำพิพากษาที่ ๔๘๓๙/๒๕๖๒ , ๑๓๒ /๒๕๖๓)

อำนาจศาลแขวง หรืออำนาจของผู้พิพากษาคนเดียว

ในคดีแพ่งการพิจารณาทุนทรัพย์ว่าเกินสามแสนบาท อันจะอยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวงหรือไม่ ต้องดูทุนทรัพย์**ขณะฟ้องคดี** และถ้ามีดอกเบีย้ให้คำนวณรวมดอกเบีย้นับแต่มูลเหตุถึงวันฟ้องถือเป็นทุนทรัพย์ด้วย (ฎีกา ๑๖๑๙/๒๕๖๒ , ๔๑๘๗ -๔๑๘๙/๒๕๖๑) และการพิจารณาทุนทรัพย์ให้พิจารณาเป็นรายคดี แม้มีการรวมพิจารณา (ฎีกา ๑๕๕๕-๑๕๕๘/๒๕๕๓, ๒๗๒/๒๕๕๐) แต่ถ้าเป็นการฟ้องโดยการใช้สิทธิเป็นคดีไม่มีข้อพิพาท หรือไม่มีทุนทรัพย์ศาลแขวงไม่มีอำนาจ เช่น ฟ้องขับไล่ ฟ้องขอห้ามยุ่งเกี่ยวกับที่ดิน(ฎีกา ๘๑๓/๒๕๔๗) ฟ้องขอครอบครองทรัพย์สินหรือคดีขอให้แสดงกรรมสิทธิในที่ดิน (ฎีกา ๓๐๑/๒๕๔๙ ,๗๓๖๘/๒๕๔๘, ๗๒๐๗/๒๕๖๐,๑๖๖๕/๒๕๔๘ ,๑๖๗๗/๒๕๔๗ ฯลฯ) หรือขอให้เพิกถอนหนังสือรับรองการทำประโยชน์ในที่ดินเป็นคดีไม่มีทุนทรัพย์ (ฎีกา ๗๒๙๗ /๒๕๔๗) เว้นแต่เป็นต่อผู้เรื่องกรรมสิทธิ์ของโจทก์หรือจำเลย(ฎีกา ๕๑๐๐/๒๕๔๕ ,๗๒๙๗/๒๕๔๕, ๘๑๓/๒๕๔๗) หรือต่อผู้ว่าที่ดินเป็นที่สาธารณะที่ตนมีสิทธิดีกว่าโจทก์ที่ถือว่าเป็นคดีมีทุนทรัพย์ (ฎีกา ๔๑๑/๒๕๕๐) และกรณีนี้ให้ดูทุนทรัพย์ตามราคาทรัพย์ที่พิพาทหรือที่โจทก์เรียกร้อง(ฎีกา ๔๑๑/๒๕๕๐) แต่ไม่รวมคดีที่เป็นการฟ้องขอให้ส่งมอบเอกสารสิทธิ โดยให้มีการส่งมอบการครอบครองที่ดินถือว่าเป็นคดีมีทุนทรัพย์ตามทรัพย์ที่เรียกร้อง (ฎีกา ๓๐๑/๒๕๔๙๗๓๖๘/๒๕๔๘) และการไม่ได้แย้งกันหรือคัดค้านของราคาที่ดินที่พิพาทอาจถือว่าเป็นการยอมรับในราคาทรัพย์สินที่พิพาทและถือว่าเป็นทุนทรัพย์ในการฟ้องคดีได้(ฎีกา ๙๑๓๖/๒๕๕๘, ๗๓๕๓/๒๕๕๐) ในการพิจารณาทุนทรัพย์ว่าอยู่ในอำนาจศาลแขวงหรือศาลจังหวัดให้แยกเป็นรายคดีข้างต้น แต่ต้องไม่ใช่คดีที่เป็นการฟ้องโดยคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตาม

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค ที่กรณีนี้ต้องพิจารณาทุนทรัพย์ของโจทก์รวมทุกคนทุกรายรวมเข้าด้วยกัน (ฎีกา ๗๐๔๕/๒๕๕๓ ประชุมใหญ่)

ในคดีอาญาอำนาจศาลแขวง การพิจารณาอัตราโทษ ว่ามีอัตราโทษจำคุกเกินกว่าสามปีหรืออัตราโทษปรับที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงหรือไม่ ให้พิจารณาอัตราโทษขณะกระทำความผิด (ฎีกา ๔๒๑๒/๒๕๖๒) แม้มีการแก้ไขโทษหลังฟ้องคดีแล้วก็ไม่ทำให้อำนาจศาลแขวงเปลี่ยนแปลงไป(ฎีกา ๔๒๑๒/๒๕๖๒) โดยการดูอัตราโทษว่าอยู่ในอำนาจศาลแขวงหรือไม่ ไม่จำเป็นต้องมีอัตราโทษขั้นต่ำ แค่อัตราโทษขั้นสูงหรืออย่างสูงเท่านั้น (ฎีกา ๑๓๔๗/๒๕๖๕) และการพิจารณาอัตราโทษในคดีอาญาที่ฟ้องศาลแขวงต้องพิจารณาอัตราโทษเป็นรายคดี รายคนหรือรายสำนวนเช่นเดียวกับคดีแพ่ง แต่หากการพิจารณารายสำนวน แต่ต่อมาจะพิพากษาลงโทษจำเลยทุกสำนวนรวมกันแล้วเกินหกเดือนเกินอำนาจศาลแขวงกรณีนี้ ศาลจังหวัดสามารถใช้ดุลพินิจรับโอนคดีมาที่ศาลจังหวัดได้ตามมาตรา ๑๘/๑ (ฎีกา ๗๔๘๗-๗๕๐๒/๒๕๖๑) แต่ถ้าคดีอาญาที่ฟ้องต่อศาลแขวงเป็นความผิดกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท ต้องลงโทษบทหนักกรณีนี้ให้ดูอัตราโทษตามกฎหมายที่เป็นบทหนักว่าอัตราโทษอยู่ในอำนาจของศาลแขวงหรือไม่ (คือดูอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปีหรือปรับเกินหกหมื่นบาทหรือไม่) หากเกินก็ถือว่าไม่อยู่ในอำนาจศาลแขวง (ฎีกา ๒๒๐๕๖/๒๕๕๕) และการพิจารณาอัตราโทษให้ดูอัตราโทษที่โจทก์ขอให้ลงโทษ แต่ถ้าโทษที่โจทก์ขอให้ลงโทษ ไม่สามารถลงโทษจำเลยได้เพราะโจทก์ไม่ได้บรรยายมาในฟ้องตาม.ปวิ.อ. มาตรา ๑๘๒ กรณีนี้ก็จะลงโทษตามความผิดที่โจทก์ไม่บรรยายมาในฟ้องดังกล่าวไม่ได้ แต่ลงโทษได้เพียงความผิดอื่นที่มีอัตราโทษที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวงตามคำขอของโจทก์ได้ (ฎีกา ๗๑๒๒/๒๕๕๓)

ข้อสังเกต ในคดีที่เดิมเป็นความผิดที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงแล้ว แม้ฟ้องต่อศาลจังหวัดในจังหวัดที่ไม่มีศาลแขวง และแม้ศาลจังหวัดมีองค์คณะสองคน หากมีคำขอต่อเรื่องอื่นหรือคดีสาขาที่ไม่ใช่คดีหลัก เช่น คำขอที่ขอคืนของกลางที่ศาลสั่งริบ ก็คงเป็นอำนาจของศาลแขวงหรือ

ผู้พิพากษาคนเดียวที่มีอำนาจสั่งเรื่องการคืนของกลางได้ ตามคดีหลัก (ฎีกา ๒๓๔๕/๒๕๖๒ ประชุมใหญ่)

การออกหมายจับเป็นอำนาจของผู้พิพากษาคนเดียวตามพระธรรมนูญมาตรา ๒๔ ดังนั้นการพิจารณาไต่สวนว่าหมายจับขาดอายุความหรือไม่ ก็ย่อมต้องอำนาจของผู้พิพากษาคนเดียว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๕๙/๒๕๖๕ หมายจับเป็นหมายอาญาตามที่ ป.วิ.อ. บัญญัติไว้ในภาค ๑ ลักษณะ ๔ หมวด ๒ เมื่อตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๔ บัญญัติให้ ผู้พิพากษาคนหนึ่งมีอำนาจดังต่อไปนี้ (๑) ออกหมายเรียก หมายอาญา....ดังนั้น ผู้พิพากษาคนเดียวจึงมีอำนาจในการออกหมายอาญาประเภทหมายจับได้ รวมทั้งให้หมายความถึงมีอำนาจพิจารณาการยกคำร้องขอออกหมายจับโดยพิจารณาว่าคดีอาญาตามที่ขอออกหมายจับนั้นขาดอายุความหรือไม่ ทั้งนี้ ในการออกหมายจับนั้นต้องพิจารณาประกอบตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๘ ซึ่งบัญญัติว่า หมายจับคงใช้ได้อยู่จนกว่าจะจับได้เว้นแต่ความผิดอาญาตามหมายนั้นขาดอายุความหรือศาลซึ่งออกหมายนั้นได้ถอนหมายคืน อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าในการออกหมายจับนั้นผู้พิพากษาคนเดียวที่จะพิจารณาออกหมายจับมีอำนาจที่จะพิจารณาว่าคดีที่จะออกหมายจับนั้นขาดอายุความแล้วหรือไม่ด้วย การสั่งยกคำร้องขอออกหมายจับของศาลชั้นต้นจึงไม่เป็นกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ...

ข้อพิจารณาอำนาจศาลแขวงหรือผู้พิพากษานายเดี่ยวในคดีอาญา ในการพิจารณาอัตราโทษ ต้องแยกกันระหว่างอำนาจในการไต่สวนของผู้พิพากษานายเดี่ยวตามมาตรา ๒๔ หรือมาตรา ๒๕ (๕) กับอำนาจการทำคำพิพากษา โดยต้องพิจารณาว่าแม้อัตราโทษจำคุกจะเกิน ๑ ปี และปรับไม่เกิน ๒ แสน จะเกินอำนาจผู้พิพากษานายเดี่ยว แต่กรณีถ้าเป็นเพียงการไต่สวนมูลฟ้องผู้พิพากษานายเดี่ยวย่อมทำได้ตามมาตรา ๒๕(๒) และกรณีนี้หากต่อมามีเหตุจำเป็นไม่อาจก้าวล่วงได้ตามมาตรา ๓๑ (๑) ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ตรวจสำนวนและลงชื่อเป็นองค์คณะแล้วพิพากษายกฟ้อง คำพิพากษาย่อมชอบด้วยกฎหมาย เช่น

พิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๒๗๖/๒๕๖๒ วินิจฉัยว่า ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องศาลชั้นต้นโดยผู้พิพากษาคนเดียวเป็นองค์ คณะพิจารณาและต่อมาได้มีคำพิพากษายกฟ้องโจทก์ในความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๓๒๖, ๓๒๘ ซึ่งความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๓๒๔ มีระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท จึงเกินอำนาจผู้พิพากษาคนเดียวที่จะพิพากษายกฟ้องได้ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๕ (๔) และมาตรา ๒๖ แต่ผู้พิพากษาคนเดียวมีอำนาจไต่สวนมูลฟ้องได้ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๕ (๓) **ดังนั้นการไต่สวนมูลฟ้องโดยผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนคนเดียวในศาลชั้นต้นจึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว** การที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๗ พิพากษายกคำพิพากษาศาลชั้นต้นและย้อนสำนวนให้ศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนการพิจารณาและพิพากษาใหม่ จึงเป็นเพียงการย้อนสำนวนมาให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาและทำคำพิพากษาใหม่ในส่วนที่ไม่ชอบตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๓๑ (๑) ประกอบมาตรา ๒๙ (๓) เท่านั้น ศาลชั้นต้นหาจำต้องไต่สวนมูลฟ้องใหม่อีกแต่อย่างใดไม่ และเมื่อนายโจทก์แถลงต่อศาลชั้นต้นในชั้นไต่สวนมูลฟ้องว่า โจทก์หมดพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้องการไต่สวนมูลฟ้องย่อมเสร็จสิ้นลงโดยชอบแล้ว โจทก์จึงไม่อาจนำพยานเข้าได้สวนเพิ่มเติมได้อีก คำพิพากษาศาลชั้นต้นซึ่งผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนกับผู้พิพากษาหัวหน้าศาลลงลายมือชื่อร่วมเป็นองค์คณะ เป็นกรณีมีเหตุจำเป็นอันอันมิอาจก้าวล่วงได้ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๓๑ (๑) ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลย่อมมีอำนาจตรวจสอบสำนวนคดีและลงลายมือชื่อร่วมเป็นองค์คณะได้ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๙ (๓) การที่ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องโจทก์โดยผู้พิพากษาหัวหน้าศาลตรวจสอบสำนวนคดีและลงลายมือชื่อร่วมเป็นองค์คณะจึงเป็นการพิจารณาและพิพากษาใหม่โดยมีผู้พิพากษารบองค์คณะโดยชอบแล้ว

หากปรากฏว่ามีการพิจารณาพิพากษาคดีไม่ชอบตามพระธรรมนูญมาตรา ๑๗ และ ๒๕ (๕) ศาลฎีกามีอำนาจหยิบยกเพิกถอนเองได้

คำพิพากษาที่ ๘๕๑ /๒๕๖๓ วินิจฉัยว่า ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลย 2 ปี แต่มีผู้พิพากษาลงนามเพียงคนเดียว จึงเป็นกรณีที่ศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระธรรมนูญ

ศาลยุติธรรม มาตรา 17 ประกอบมาตรา 25 (5) โดยผู้พิพากษาคนเดียวจะพิพากษาลงโทษจำคุกเกินหกเดือน หรือปรับเกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งโทษจำคุกหรือปรับอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างเกินอัตราที่กล่าวแล้วไม่ได้ คำพิพากษาของศาลชั้นต้นจึงไม่ชอบตามบทกฎหมาย และมีผลทำให้ศาลอุทธรณ์ภาค 4 ไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนี้ได้ แม้ปัญหานี้เป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ไม่ได้ยกขึ้นว่ากล่าวมาแล้วในศาลล่าง แต่เป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย จำเลยยกขึ้นฎีกาได้ในชั้นฎีกา ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 195 วรรคสอง ประกอบด้วยมาตรา 225 พ.ร.บ.จัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 มาตรา 4 และ พ.ร.บ.ให้นำวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับในศาลจังหวัด พ.ศ.2520 มาตรา 3

ในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลแขวง จำเป็นต้องพิจารณาหลักกฎหมาย ตามพรบ.จัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาในศาลแขวง ฯ ครบคู่ไปด้วย (ฎีกา ๕๔๘๙/๒๕๕๒ , ๓๔๓๘/๒๕๕๐, ๑๙๙๗/๒๕๕๐)

อำนาจศาลจังหวัด และองค์คณะของศาลชั้นต้น

การวินิจฉัยชี้ขาดคดีใดๆ เป็นอำนาจผู้พิพากษาสองคน ไม่ดู ศาลชั้นต้นจะมีคำสั่งว่า ไม่รับคำร้องหรือยกคำร้อง เช่น ไม่รับคำร้องขอปล่อยทรัพย์สิน ไม่รับคำร้องหรือยกคำร้องขอเพิกถอนการขายทอดตลาดหรือขอปล่อยทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด(ฎีกา ๑๑๔๑๗/๒๕๕๓, ๑๑๔๑๗/๒๕๕๓, ๑๕๑๖๗/๒๕๕๕)หรือริบของกลาง(ฎีกา ๘๔๙๒/๒๕๔๘) คำร้องขอเฉลี่ยทรัพย์สิน(ฎีกา ๓๙๗๗/๒๕๕๓)หรือข้อพิพาทเกี่ยวกับการตั้งผู้จัดการมรดก (ฎีกา ๑๒๑๘๙/๒๕๕๗) ข้อพิพาทว่าผู้ร้องเป็นบริวารหรือไม่ (ฎีกา ๓๔๕๙/ ๒๕๓๘) ล้วนถือเป็นการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทในคดีที่ต้องมีผู้พิพากษาสองคนหรือลงชื่อครบองค์คณะศาลชั้นต้น เป็นต้น

แต่ถ้าเป็นอำนาจทั่วไปของศาลต่างๆ ในการรับคำร้อง คำขอต่างๆที่ไม่มีผู้คัดค้าน เป็นอำนาจของผู้พิพากษาคนเดียวตามมาตรา ๒๔ เช่น คำร้องขอเข้าเป็นคู่ความแทนที่ (ฎีกา ๒๙๒๗/๒๕๕๑) คำร้องขอสวมสิทธิที่ที่ไม่มีผู้คัดค้าน(ฎีกา ๓๙๖๐/๒๕๔๖) คำร้องขอเพิกถอนกระบวนการ

พิจารณาที่ผิดระเบียบ(ฎีกา ๕๓๔๖/๒๕๔๗) หรือแม้แต่การสอบเรื่องทนายความ หรือการอ่านคำพิพากษา ก็มีใช้การวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดี (ฎีกา ๕๔๑๒/๒๕๕๔) แต่การพิจารณาโดยผู้พิพากษาสองคน นอกจากเจ้าของสำนวนแล้ว ผู้พิพากษาอีหนึ่งคน แม้เป็นการพิจารณาเพื่ออนุญาตให้มีการเลื่อนการนัดฟังคำพิพากษา หรือนั่งพิจารณาตามคำแถลงที่คู่ความขอไกล่เกลี่ยกรณีนี้ถือว่าผู้พิพากษาคงได้ร่วมพิจารณาแล้ว (ฎีกา ๒๘๑๘/๒๕๓๑) หมายถึงการดูว่าผู้พิพากษาลงชื่อครบองค์คณะหรือไม่ นอกจากดูตามคำสั่งแล้วก็ดูที่รายงานกระบวนการพิจารณาว่ามีลายมือชื่อครบองค์คณะหรือไม่ (ฎีกา ๕๔๑๒/๒๕๕๔)

ข้อพิจารณาการใช้ดุลพินิจรับคดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลอาญา ในการยอมรับ และไม่ยอมรับเป็นดุลพินิจโดยแท้โดยคำนึงถึงความสะดวกและความเป็นธรรมเป็นสำคัญ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔/๒๕๓๗ (คดีนี้ถ้ากฎหมายใหม่เป็นมาตรา ๑๘/๑) มูลคดีเกิดในเขตอำนาจของศาลจังหวัดฝาง พยานหลักฐานต่าง ๆ ก็อยู่ในเขตอำนาจของศาลจังหวัดฝาง ถ้าโจทก์ฟ้องคดีที่ศาลจังหวัดฝางก็จะเป็นการสะดวกแก่การพิจารณาพิพากษาคดียิ่งกว่าการฟ้องต่อศาลอาญาแม้จำเลยจะต้องชั่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอาญา โจทก์ก็ชอบที่จะร้องขอต่อศาลอาญาให้สั่งให้เรือนจำที่คุมขังจำเลยอยู่ส่งตัวจำเลยไปคุมขังยังเรือนจำอำเภอฝางได้ ดังนั้น ที่ศาลอาญาใช้ดุลพินิจไม่อนุญาตให้โจทก์ฟ้องจำเลยต่อศาลอาญา จึงชอบแล้ว การอุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นที่สั่งไม่อนุญาตให้โจทก์ฟ้องคดีต่อศาลชั้นต้นแม้จะเป็นการอุทธรณ์ดุลพินิจของศาลชั้นต้น ก็เป็นเรื่องที่โจทก์อุทธรณ์โต้แย้งดุลพินิจของศาลชั้นต้น ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 14(5) มิใช่เป็นการอุทธรณ์โต้แย้งข้อเท็จจริงในเนื้อหาแห่งคำฟ้องที่จะต้องห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 193 ทวิ

องค์คณะศาลชั้นต้น

องค์คณะของผู้พิพากษาศาลชั้นต้น เป็นไปตาม มาตรา ๒๖ ที่บัญญัติว่า ภายใต้บังคับมาตรา ๒๕ ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลชั้นต้น นอกจากศาลแขวงและศาลยุติธรรมอื่นซึ่ง

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อยสองคนและต้องไม่เป็นผู้พิพากษาประจำศาลเกินหนึ่งคน จึงเป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งหรือคดีอาญาทั้งปวง

การวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดี ที่ต้องลงชื่อครบองค์คณะของศาลชั้นต้นสองคนให้พิจารณาว่าเป็นการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทในคดีหรือไม่ ซึ่งอาจเป็นข้อพิพาทในคดีในประเด็นข้อพิพาทหลัก หรือในคดีในชั้นบังคับคดี (คดีขอเพิกถอนการขายทอดตลาด ขอเฉลี่ยทรัพย์ ร้องขอปล่อยทรัพย์ ฯลฯ) ก็ได้ ไม่ว่าศาลอาจใช้ถ้อยคำที่ศาลสั่งว่า ไม่รับ หรือยก หากเป็นการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดี ต้องมีองค์คณะผู้พิพากษาสองคนจึงจะชอบด้วยพระธรรมนูญศาลฯ (ฎีกา ๓๙๗๗/๒๕๕๓, ๑๕๑๖๗/๒๕๕๕, ๑๑๔๑๗/๒๕๕๓)

ข้อพิจารณาองค์คณะของศาลชั้นต้น หากเป็นคดีสาขาให้ถือองค์คณะตามคดีหลัก เช่น

คำพิพากษาที่ ๒๓๔๕/๒๕๖๒ (ประชุมใหญ่ครั้งที่ ๓/๒๕๖๒) วินิจฉัยว่า การกระทำในคดีเดิมเป็นความผิดตาม พ.ร.บ.น้ำบาดาล พ.ศ.2520 มาตรา 16, 36 ทวิ ซึ่งมีระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ อันเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง แต่เนื่องจากจังหวัดปราจีนบุรีมิได้มีศาลแขวงเปิดทำการ ซึ่งตาม พ.ร.บ.จัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 มาตรา 4 และ พ.ร.บ.ให้นำวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับในศาลจังหวัด พ.ศ.2520 มาตรา 3 บัญญัติให้นำวิธีพิจารณาความอาญาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับในศาลจังหวัดปราจีนบุรีด้วย ดังนั้น การยื่นคำร้องขอคืนของกลางที่ศาลสั่งริบตาม ป.อ. มาตรา 36 ซึ่งเป็นสาขาของคดีเดิมที่ศาลมีคำพิพากษาให้ริบของกลาง องค์คณะผู้พิพากษาจะต้องถือตามคดีเดิม เมื่อคดีเดิมศาลชั้นต้นซึ่งเป็นศาลจังหวัดยังคงพิพากษาลงโทษจำคุก 3 เดือน และปรับ 10,000 บาท จึงเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาคคนเดียว ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

พ.ศ.2543 มาตรา 25 (5) ศาลชั้นต้นโดยผู้พิพากษาคนเดียวจึงมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องขอคืนของกลางอันเป็นคดีสาขาของคดีดังกล่าวได้

ข้อพิจารณาอีกประการหนึ่ง คือ แม้องค์คณะศาลชั้นต้นต้องมีสองคนมาตรา ๒๖ ของพระธรรมนูญศาลฯ แต่มาตรา ๒๖ นี้ก็บัญญัติไว้ชัดเจนว่านอกจากศาลยุติธรรมอื่นซึ่งมีพระราชบัญญัติจัดตั้งกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ดังนั้น หากเป็นศาลชั้นต้นชำนาญพิเศษที่มีกฎหมายกำหนดเรื่ององค์คณะไว้อย่างไร จะนำมาตรา ๒๖ มาใช้ไม่ได้ เช่น

คำพิพากษาที่ ๓๙๙/๒๕๔๔ พ.ร.บ.จัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 17 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดองค์คณะผู้พิพากษาในคดีแรงงานไว้โดยเฉพาะแล้ว จึงไม่นำพระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ.2477 มาตรา 23 วรรคหนึ่ง(มาตรา ๒๖ ปัจจุบัน) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะศาลแรงงานกลางพิพากษาคดีนี้ ที่บัญญัติเรื่ององค์คณะของผู้พิพากษาในคดีทั่วไปมาใช้บังคับและคำพิพากษาของศาลแรงงานกลางคดีนี้ ผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสมทบทั้งสองฝ่ายได้ลงลายมือชื่อครบทั้งสามคนแล้ว จึงเป็นคำพิพากษาที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว

นอกจากนี้ ในศาลชั้นต้นชำนาญพิเศษ หากกำหนดให้ต้องมีผู้พิพากษาสมทบตามกฎหมายอย่างไร ก็ต้องพิจารณาไปตามกฎหมายพิเศษด้วย เช่นในการขอคืนของกลางที่ไม่ต้องมีผู้พิพากษาสมทบเช่นเดียวกับการพิจารณาคดีหลักในคดีเยาวชนและครอบครัว เช่น

คำพิพากษาที่ ๑๒๙๑/๒๕๖๒ (พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 26 พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 6, 10, 23 วรรคหนึ่ง, 24, 134) วินิจฉัยว่า แม้ พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 23 วรรคหนึ่ง จะบัญญัติว่า ภายใต้บังคับมาตรา 24 ศาลเยาวชนและครอบครัวต้องมีผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสองคน และผู้พิพากษาสมทบอีกสองคน ซึ่งอย่างน้อยคนหนึ่งต้องเป็นสตรี จึงเป็นองค์คณะพิจารณาคดีได้.. ก็ตาม แต่การพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวตามบทบัญญัติดังกล่าวนั้นก็เป็นการพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กหรือเยาวชนตามที่บัญญัติไว้ใน

มาตรา 10 (1) ถึง (5) คดีนี้เดิมเป็นเรื่องที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญา การดำเนินกระบวนการพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับเด็กหรือเยาวชนจึงต้องปฏิบัติตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เมื่อพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดเสร็จแล้ว ในหมวด 11 การพิพากษาคดีอาญา กำหนดให้มีการประชุมปรึกษาคดีเพื่อมีคำพิพากษาตามมาตรา 134 แสดงให้เห็นว่า การพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดต้องมีการประชุมปรึกษาและให้ถามความเห็นของผู้พิพากษาสมทบก่อนมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง แต่บทบาทของผู้พิพากษาสมทบในการร่วมนั่งพิจารณาคดีกับผู้พิพากษาเป็นการมุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชน รวมทั้งการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ เพื่อนำไปสู่การใช้วิธีการที่เหมาะสมแก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด ดังที่บทบัญญัติไว้ในหมวด 12 สำหรับคดีร้องขอคืนของกลางในคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด เป็นกรณีตาม ป.อ. มาตรา 36 แม้มีผลสืบเนื่องมาจากคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียงคดีสาขาเป็นเรื่องระหว่างโจทก์กับผู้ร้องซึ่งเป็นบุคคลภายนอกโดยจำเลยหาได้เป็นคู่ความในคดีร้องขอคืนของกลางไม่ และปัญหาที่ต้องวินิจฉัยตามคำร้องของผู้ร้องมีเพียงว่า ศาลจะส่งคืนของกลางให้แก่เจ้าของซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชน (จำเลย) หรือไม่ เท่านั้น ไม่มีปัญหาที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นความผิด หรือต้องพิจารณาเกี่ยวกับการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนแต่อย่างใด และไม่ได้พิจารณาเนื้อหาของคดีที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาของเด็กหรือเยาวชนโดยตรง การพิจารณาคดีขอคืนของกลาง มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กหรือเยาวชน หรือมีผลกระทบต่อเด็กหรือเยาวชนไม่ว่าในทางใด แต่เป็นการมุ่งถึงตัวทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่งรับเป็นสำคัญ จึงไม่มีเหตุที่จะต้องให้ผู้พิพากษาสมทบร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีตามมาตรา 23 วรรคหนึ่ง รวมทั้งไม่ต้องสอบถามความเห็นของผู้พิพากษาสมทบก่อนมีคำพิพากษาหรือคำสั่งตามมาตรา 134 ด้วย เมื่อคดีนี้มีผู้พิพากษาศาลชั้นต้นสองคนร่วมกันเป็นองค์คณะพิจารณาคดีขอคืนของกลาง โดยไม่มีผู้พิพากษาสมทบร่วมเป็นองค์คณะ ก็เป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งหรือคดีอาญาทั้งปวง ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 26

ประกอบ พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553

มาตรา 6 แล้ว

เขตอำนาจศาลอุทธรณ์

ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมบัญญัติที่เกี่ยวเขตอำนาจของศาลอุทธรณ์ในพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

มาตรา ๓ ที่บัญญัติว่า ศาลชั้นอุทธรณ์ ได้แก่ ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค และศาลยุติธรรมอื่นที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นกำหนดให้เป็นศาลชั้นอุทธรณ์

มาตรา ๒๐ ศาลยุติธรรมอื่นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นหรือกฎหมายอื่นกำหนดไว้

มาตรา ๒๑ ศาลอุทธรณ์มีเขตตลอดท้องที่ที่มีได้อยู่ในเขตศาลอุทธรณ์ภาค

ในกรณีที่มีการยื่นอุทธรณ์คดีต่อศาลอุทธรณ์ และคดีนั้นอยู่นอกเขตของศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์อาจใช้ดุลพินิจยอมรับไว้พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งโอนคดีนั้นไปยังศาลอุทธรณ์ภาคที่มีเขตอำนาจ

มาตรา ๒๒ ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคมีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการอุทธรณ์ และว่าด้วยเขตอำนาจศาล และมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) พิพากษายืนตาม แก้ไข กลับ หรือยกคำพิพากษาของศาลชั้นต้นที่พิพากษาลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ในเมื่อคดีนั้นได้ส่งขึ้นมายังศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(๒) วินิจฉัยชี้ขาดคำร้องคำขอที่ยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคตามกฎหมาย

(๓) วินิจฉัยชี้ขาดคดีที่ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคมีอำนาจวินิจฉัยได้ตามกฎหมายอื่น

มาตรา ๒๗ ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค หรือศาลฎีกา ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อยสามคน จึงเป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้

ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค และผู้พิพากษาศาลฎีกา ที่เข้าประชุมใหญ่ในศาลนั้นหรือในแผนกคดีของศาลดังกล่าว เมื่อได้ตรวจสอบสำนวนคดีที่ประชุมใหญ่หรือที่ประชุมแผนกคดีแล้ว มีอำนาจพิพากษาหรือทำคำสั่งคดีนั้นได้ และเฉพาะในศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคมีอำนาจทำความเห็นแย้งได้ด้วย

นอกจากนี้ ศาลอุทธรณ์อาจมีการจัดตั้งแผนกต่างๆศาลชั้นอุทธรณ์ก็ได้ ซึ่งแผนกต่างๆ อาจเป็นการจัดตั้งขึ้นตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมเอง และตามกฎหมายอื่นก็ได้ เป็นแผนกต่างๆ ได้โดยจะเห็นจากมาตรา ๔ วรรคหนึ่งที่บัญญัติว่า “ ศาลฎีกา ศาลชั้นอุทธรณ์ และศาลชั้นต้น อาจแบ่งส่วนราชการเป็นแผนกหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น และจะให้มีอำนาจในคดีประเภทใดหรือคดีในท้องที่ใด ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของแต่ละศาลนั้นแยกต่างหากโดยเฉพาะก็ได้ โดยให้ออกเป็นประกาศคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม... โดยให้มีหัวหน้าแผนกตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐

จึงมีข้อพิจารณาถึงเขตอำนาจของศาลชั้นอุทธรณ์ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมว่า ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมได้กำหนดให้ศาลอุทธรณ์หรือที่เรียกว่าอุทธรณ์กลาง เป็นศาลอุทธรณ์หลัก และถือว่าเป็นศาลอุทธรณ์ที่มีเขตอำนาจมากกว่าศาลอุทธรณ์อื่นทำนองเดียวกับศาลชั้นต้น ที่เป็นศาลแพ่งในคดีแพ่ง และศาลอาญาในคดีอาญา ดังจะเห็นได้จากมาตรา ๒๑ ของพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่ให้เป็นอำนาจและดุลพินิจของศาลอุทธรณ์ที่อาจรับคดีที่อยู่นอกเขตอำนาจไว้ได้ หรือจะให้ออนไปศาลอุทธรณ์ที่มีเขตอำนาจก็ได้ โดยบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑ ว่า “ศาลอุทธรณ์มีเขตตลอดท้องที่ที่มีได้อยู่ในเขตศาลอุทธรณ์ภาค วรรคสอง ในกรณีที่มีการยื่นอุทธรณ์คดีต่อศาลอุทธรณ์ และคดีนั้นอยู่นอกเขตของศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์อาจใช้ดุลพินิจยอมรับไว้พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งโอนคดีนั้นไปยังศาลอุทธรณ์ภาคที่มีเขตอำนาจ ” ทำนองเดียวกับมาตรา ๑๖ วรรคสองเป็นต้น โดยศาล

อุทธรณ์ทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค หรือแม้แต่ศาลอุทธรณ์ในคดีชำนาญพิเศษ อำนาจที่จะพิพากษาย่อมมีเท่ากันตามบททั่วไปตามมาตรา ๒๒ ดังกล่าวข้างต้นตามพระธรรมนูญ ศาลยุติธรรมนี้ ทั้งนี้เพราะในพระราชบัญญัติศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษต่างๆ หรือพระราชบัญญัติวิธี พิจารณาคดีในศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษนั้นๆ ก็ได้บัญญัติไว้ว่า ให้ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษมี ฐานะเป็นศาลอุทธรณ์ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมมาตรา ๓ ซึ่งส่งผลให้อำนาจการพิพากษาและ วินิจฉัยชี้ขาดคดีในศาลอุทธรณ์ต่างๆ ย่อมมีเท่ากัน ตามมาตรา ๒๒ ที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา บรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นทั้งหลาย และมีอำนาจ(๑) พิพากษายืนตาม แก้ไข กลับ หรือยกคำพิพากษาของศาลชั้นต้นที่พิพากษาลงโทษประหาร ชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ในเมื่อคดีนั้นได้ส่งขึ้นมายังศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา (๒) วินิจฉัยชี้ขาดคำร้องคำขอที่ยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคตามกฎหมาย (๓) วินิจฉัยชี้ขาดคดีที่ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคมีอำนาจวินิจฉัยได้ตามกฎหมายอื่น ”

ถ้ากฎหมายกำหนดให้ต้องอุทธรณ์ไปยังแผนกคดีพิเศษต่างๆ ในศาลอุทธรณ์ ไม่ ดำเนินการถือไม่ชอบ (ฎีกา ๗๐๐๙/๒๕๖๒) เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๐๐๙/๒๕๖๒ คดีค้ำมนุษย์อยู่ในบังคับ พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีค้า มนุษย์ พ.ศ.๒๕๕๙ ซึ่งมาตรา ๓๘ บัญญัติว่า การอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นในคดี ค้ำมนุษย์ ให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีค้ำมนุษย์ เมื่อจำเลยอุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้น จึงเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์แผนกคดีค้ำมนุษย์ที่จะพิจารณาพิพากษาคดี ที่ศาลอุทธรณ์ภาค 8 พิจารณาพิพากษาคดีมาจึงเป็นการไม่ชอบ

องค์คณะศาลอุทธรณ์

องค์คณะของศาลอุทธรณ์ไม่ว่าศาลอุทธรณ์ใด ย่อมเป็นไปตามมาตรา ๒๗ ของพระ ธรรมนูญศาลยุติธรรมทั้งสิ้นด้วยเหตุผลที่กล่าวข้างแล้ว โดยในมาตรา ๒๗ บัญญัติว่า “ ในการ พิจารณาพิพากษาคดีของศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค หรือศาลฎีกา ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อย

สามคน จึงเป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้ วรรคสอง ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค และผู้พิพากษาศาลฎีกา ที่เข้าประชุมใหญ่ในศาลนั้นหรือในแผนกคดีของศาลดังกล่าว เมื่อได้ตรวจสอบสำนวนคดีที่ประชุมใหญ่หรือที่ประชุมแผนกคดีแล้ว มีอำนาจพิพากษาหรือทำคำสั่งคดีนั้นได้ และเฉพาะในศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคมีอำนาจทำความเห็นแย้งได้ด้วย”

มีข้อพิจารณาการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ โดยเป็นบทยกเว้น กรณีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ที่ไม่ใช่องค์คณะอาจทำคำพิพากษาได้ ถ้าได้เข้าประชุมใหญ่ หรือประชุมแผนกแล้ว เมื่อผู้พิพากษาคณะนั้นตรวจสอบสำนวนแล้วก็มีอำนาจพิพากษาคดีหรือทำคำสั่งได้ เหตุที่มีข้อยกเว้นตามวรรคสองของมาตรา ๒๗ ดังกล่าว เป็นเพราะกรณีที่ร่างคำพิพากษามีการวินิจฉัยโดยเข้าที่ประชุมฯ ถือว่าเป็นการวินิจฉัยโดยเสียงข้างมาก บางกรณีมติที่ประชุมฯอาจมีการแก้และเปลี่ยนแปลงร่างฯของเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะ ส่งผลให้เจ้าของสำนวนอาจไม่สบายใจและไม่เห็นด้วยกับร่างฯที่แก้ไขโดยที่ประชุมฯ กรณีนี้วรรคสองของมาตรา ๒๗ บัญญัติเปิดช่องให้ผู้พิพากษาท่านอื่นที่เข้าร่วมประชุมฯ สามารถตรวจสอบสำนวนและทำคำพิพากษาหรือคำสั่งได้ แม้ไม่ใช่องค์คณะก็ตาม ส่วนข้อยกเว้นอื่น ก็เป็นไปตามมาตรา ๒๘ และ ๒๙ ที่เป็นอำนาจของผู้บริหารศาลตามมาตรา ๑๑ ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวต่อไป

อำนาจของศาลฎีกา

๑ ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

เป็นที่ทราบแล้วว่า ศาลฎีกาถือเป็นศาลยุติธรรมตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๑ ที่บัญญัติว่า “ศาลยุติธรรมตามพระธรรมนูญนี้มีสามชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลชั้นอุทธรณ์ และศาลฎีกา เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” ซึ่งคำว่าเว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติเป็นอย่างอื่น คงเป็นการเขียนไว้ทำนองเผื่อเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๙๔ ที่บัญญัติว่า “ศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น และวรรคสองบัญญัติว่า การจัดตั้ง วิธี

พิจารณาคดี และการดำเนินงานของศาลยุติธรรมให้เป็นไปตาม” เหตุที่บัญญัติเช่นนี้ทำนองเป็นการปิดช่องว่างในระบบศาลคู่ หมายถึง จากเหตุการณ์และกฎหมายเฉพาะของศาลทั้งหลายไม่ว่าตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองของศาลปกครอง หรือตามวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญบางกรณีที่ดีความไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลนั้นๆ ไม่ว่าจะเพราะช่องว่างของกฎหมายหรือการตีความหรือเพราะเหตุผลทางการเมืองอย่างไร กรณีนี้ศาลยุติธรรมย่อมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีไปได้ โดยอาศัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย(พ.ศ. ๒๕๖๐) มาตรา ๑๙๔ ดังกล่าว ซึ่งกรณีนี้ศาลแพ่งก็เคยอำนาจแล้วหลายครั้งในคดีความ ต่างๆ ทางการเมืองที่ผ่านมา ซึ่งขั้นตอนและวิธีพิจารณาความในชั้นฎีกาในคดีแพ่ง และอาญาทั่วไปนอกเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแล้ว ย่อมต้องบังคับตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม เช่นเดียวกับในศาลชั้นอุทธรณ์ แต่ศาลฎีกามีอำนาจเพิ่มมากกว่าตาม มาตรา ๒๓ ที่บัญญัติว่า “ ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้เสนอต่อศาลฎีกาได้โดยตรง และคดีที่อุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลอุทธรณ์ภาคตามที่กฎหมายบัญญัติ เว้นแต่กรณีที่ศาลฎีกาเห็นว่าข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกานั้นไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาศาลฎีกามีอำนาจไม่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษาได้ ทั้งนี้ตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาและวรรคสองบัญญัติว่าคดีที่ศาลฎีกาได้พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งแล้ว คู่ความไม่มีสิทธิที่จะทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาคัดค้านคดีนั้นต่อไป ”

สังเกตว่าอำนาจของศาลฎีกาตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมมาตรา ๒๓ ดังกล่าวหาใช่เป็นการพิพากษา แต่การพิพากษา ยืน ยก กลับ และแก้ อย่างเช่นศาลชั้นอุทธรณ์เท่านั้นไม่ หมายถึง มาตรา ๒๓ นี้ นอกจากศาลฎีกาจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่รัฐธรรมนูญที่กฎหมายให้เสนอต่อศาลฎีกาโดยตรงไม่ผ่านศาลชั้นล่าง และคดีที่มีการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ต่างๆ แล้ว ถ้าคดีที่มีการฟ้องและฎีกามาศาลฎีกาดังกล่าว หากศาลฎีกาเห็นว่า ข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกานั้นไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณา ศาลฎีกามีอำนาจไม่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษาได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าหากศาลฎีกาเห็นว่าแม้จะพิจารณา

ข้อที่มีการอรรถหรือฎีกานั้นๆไป ก็ไม่ทำให้ผลของคดีเปลี่ยนแปลงไป กรณีนี้ศาลฎีกามีอำนาจตามมาตรา ๒๓ นี้จะมีคำสั่งไม่รับคดีไว้พิจารณาได้ โดยไม่ต้องวินิจฉัยในเนื้อหาของคดี ซึ่งเป็นอำนาจเฉพาะของศาลฎีกา เช่น

คำพิพากษาที่ ๕๓๙๑/๒๕๖๒ (ประชุมใหญ่ครั้งที่ ๑๖/๒๕๖๒) วินิจฉัยว่า ในคดีก่อนผู้เสียหายเป็นโจทก์ยื่นฟ้องจำเลยเป็นจำเลยที่ ๒ ในการกระทำอันเดียวกันกับคดีนี้ ศาลชั้นต้นในคดีดังกล่าวไม่อนุญาตให้โจทก์เลื่อนคดี แล้วมีคำสั่งให้ดสืบพยานโจทก์และพิพากษายกฟ้อง ต่อมาศาลอุทธรณ์ภาค ๒ มีคำพิพากษายกคำพิพากษาและคำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่อนุญาตให้เลื่อนคดีและให้งดสืบพยานโจทก์ ให้ย้อนสำนวนให้ศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนการพิจารณาและพิพากษาใหม่ตามรูปคดี และต่อมาศาลฎีกามีคำสั่งไม่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษาตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง ดังนี้ คำพิพากษายกฟ้องในคดีก่อนจึงเป็นอันถูกยกเลิกเพิกถอนไป ไม่อาจถือได้ว่าศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดที่ได้ฟ้องแล้ว โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องจำเลยเป็นคดีนี้ได้ ไม่ต้องห้ามตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๓๙ (๔) และ

คำพิพากษาที่ ๑๐๗๕๔/๒๕๕๘ (พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง) วินิจฉัยว่า จำเลยยื่นคำร้องขอให้ยกคดีขึ้นพิจารณาใหม่โดยอ้างเหตุว่าศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยผิดพลาด ภายหลังศาลชั้นต้นมีคำสั่งอนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องและจำหน่ายคดีในคดีก่อนเพียง ๖ วัน เป็นการยื่นภายในระยะเวลาตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๗ และโจทก์ทั้งเจ็ดยื่นฟ้องจำเลยเป็นคดีนี้ ขณะนั้นระยะเวลาอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นที่ยกคำร้องขอให้ยกคดีขึ้นพิจารณาใหม่ของจำเลยยังไม่สิ้นสุดลงถือได้ว่า โจทก์ยื่นคำฟ้องคดีนี้ในขณะที่คดีก่อนอยู่ในระหว่างการพิจารณา และเมื่อพิจารณาคำฟ้องของโจทก์ทั้งเจ็ดในคดีนี้เป็นเรื่องที่โจทก์ทั้งเจ็ดกล่าวอ้างว่า ที่ดินของจำเลยตกเป็นภาระจำยอมแก่ที่ดินของโจทก์ทั้งเจ็ดที่อยู่ติดกันเช่นเดียวกันกับคำฟ้องของโจทก์ทั้งเจ็ดในคดีก่อน แม้คำขอบังคับในส่วนที่เกี่ยวกับความกว้างยาวของทางพิพาทแตกต่างกัน แต่ก็เป็นการขอให้รับรองว่าทางพิพาทตกเป็นภาระจำยอมแก่ที่ดินของโจทก์ทั้งเจ็ดเช่นเดียวกัน คำฟ้องของโจทก์ทั้งเจ็ดในคดี

นี้กับคำฟ้องของโจทก์ทั้งเจ็ดในคดีก่อนจึงเป็นคำฟ้องเรื่องเดียวกัน และการพิจารณาว่าคำฟ้องคดีหลังเป็นฟ้องซ้อนกับคดีก่อนหรือไม่ ต้องพิจารณาในวันยื่นคำฟ้องคดีหลังเป็นสำคัญ เมื่อปรากฏว่าขณะที่โจทก์ทั้งเจ็ดยื่นฟ้องจำเลยเป็นคดีนี้ คดีก่อนอยู่ระหว่างการพิจารณา คำฟ้องของโจทก์ทั้งเจ็ดในคดีนี้จึงเป็นฟ้องซ้อนกับคำฟ้องของโจทก์ทั้งเจ็ดในคดีก่อน แม้ต่อมาศาลฎีกาในคดีก่อนจะมีคำสั่งจำหน่ายคดีเพราะเหตุฎีกาของจำเลยไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรแก่การพิจารณา ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง ก็หาทำให้คำฟ้องของโจทก์ทั้งเจ็ดในคดีนี้ซึ่งเป็นฟ้องซ้อนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายกลับเป็นคำฟ้องที่ชอบด้วยกฎหมายไม่ ฯลฯ

มีข้อพิจารณาตามมาตรา ๒๓ ดังกล่าวเพิ่มเติมว่า กรณีถ้ามีกฎหมายบัญญัติให้อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นต่อศาลฎีกาได้โดยตรงก็ต้องอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาโดยตรง เช่น การอุทธรณ์คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลชั้นต้นตามพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการฯ มาตรา ๔๕ เป็นต้น (คำพิพากษาที่ ๖๔๘๘/๒๕๖๐)

๒. ตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่น

ตามที่กล่าวแล้วว่านอกจากที่ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาพิพากษาที่มีการอุทธรณ์หรือฎีกามาจากศาลล่างตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมดังกล่าวแล้ว ในรัฐธรรมนูญยังได้บัญญัติให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่บังคับใช้เฉพาะผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ และตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

นอกจากนี้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันยังบัญญัติให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยเพิกถอนสิทธิการสมัครรับเลือกตั้ง ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญใน มาตรา ๒๒๕ ว่า ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งหรือการเลือก ถ้ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการเลือกนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้มีการเลือกตั้งหรือการเลือกใหม่ในหน่วยเลือกตั้งหรือเขตเลือกตั้งนั้น ถ้าผู้กระทำการนั้นเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือก

แล้วแต่กรณี หรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่นให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้นไว้เป็นการชั่วคราวตามมาตรา ๒๒๔ (๔) และวรรคสองว่าคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นที่สุด และรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๒๖ บัญญัติว่า เมื่อมีการดำเนินการตามมาตรา ๒๒๕ หรือภายหลังการประกาศผลการเลือกตั้งหรือการเลือกแล้ว มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือผู้สมัครรับเลือกผู้ใดกระทำการทุจริตในการเลือกตั้งหรือการเลือกหรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้น วรรคสองบัญญัติว่า การพิจารณาของศาลฎีกาตามวรรคหนึ่ง ให้ นำสำนวนการสืบสวนหรือไต่สวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหลักในการพิจารณา และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลมีอำนาจสั่งไต่สวนข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ วรรคสามบัญญัติว่า ในกรณีที่ศาลฎีกาพิพากษาว่าบุคคลตามวรรคหนึ่งกระทำความผิดตามที่ถูกร้อง ให้ศาลฎีกาสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นเป็นเวลาสิบปี ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา แล้วแต่กรณี วรรคสี่ บัญญัติว่าเมื่อศาลฎีกามีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาแล้ว ถ้าผู้ถูกกล่าวหาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ให้ผู้นั้นหยุดปฏิบัติหน้าที่...และวรรคเจ็ดบัญญัติว่า การพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์ตามมาตรา นี้ ให้เป็นไปตามระเบียบของที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาซึ่งต้อง กำหนดให้ใช้ระบบไต่สวนและให้ดำเนินการโดยรวดเร็ว คำพิพากษาศาลฎีกาในการใช้อำนาจตามกฎหมายพิเศษ เช่น

คำพิพากษาที่ ๕๖๗๓/๒๕๖๒ (พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.2542 มาตรา 18 วรรคสอง พ.ร.บ.จัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 มาตรา 3 (1) (5) วรรคสอง, 3 (1) วรรคสาม, 7 พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 มาตรา 17 วรรคหนึ่ง, 123/1) วินิจฉัยโดยมติที่ประชุมใหญ่ครั้งที่ ๑๓/๒๕๖๒ ว่า พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและ

ปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 มาตรา 17 วรรคหนึ่ง เป็นเพียงบทบัญญัติที่เพิ่มช่องทางการดำเนินคดีแก่คณะกรรมการ ป.ป.ช. แต่โจทก์เป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการของจำเลยที่ 1 ถึงที่ 7 ยังคงมีอำนาจฟ้องจำเลยที่ 1 ถึงที่ 7 ได้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 28 (2) โดยยื่นฟ้องต่อศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบตาม พ.ร.บ.จัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ.2559 มาตรา 7 ประกอบมาตรา 3 วรรคสอง (1) ศาลชั้นต้นย่อมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีในส่วนของจำเลยที่ 1 ถึงที่ 7 ได้ และมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีในส่วนของจำเลยที่ 8 และที่ 9 ในฐานะเป็นผู้สนับสนุนได้ด้วยตาม พ.ร.บ.จัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ.2559 มาตรา 3 วรรคสอง (5)

โจทก์ถูกฟ้องเป็นจำเลย เรื่อง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ความผิดต่อ พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง วินิจฉัยว่า จำเลยเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและโดยทุจริตตาม ป.อ. มาตรา 157 และเป็นเจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งในหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดตาม พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 มาตรา 123/1 คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ย่อมมีผลผูกพันโจทก์ซึ่งเป็นจำเลยในคดีอาญาดังกล่าวเมื่อโจทก์ฟ้องจำเลยที่ 1 ถึงที่ 9 โดยอ้างเหตุแห่งการกระทำความผิดที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำวินิจฉัยไว้แล้วว่รับฟังไม่ได้ และไม่ปรากฏว่าคำพิพากษาดังกล่าวได้ถูกเปลี่ยนแปลง แก้ไข กลับ หรือยกเสีย ถ้าหากมีตาม ป.วิ.พ. มาตรา 145 วรรคหนึ่ง ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา 15 และ พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพ.ศ.2542 มาตรา 18 วรรคสอง เหตุแห่งการกระทำความผิดของจำเลยที่ 1 ถึงที่ 9 ตามข้อกล่าวอ้างของโจทก์ในคดีนี้ย่อมเป็นอันรับฟังไม่ได้

มีข้อสังเกตว่าอำนาจของศาลฎีกากรณีตามกฎหมายพิเศษต่างๆ ตลอดจนตามรัฐธรรมนูญ ระบบการพิจารณาคดี การฟ้องคดีต่างๆ ต้องเป็นไปตามกฎหมายพิเศษฉบับนั้นๆ จะนำบททั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาบังคับแก่คดีไม่ได้ เช่น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๖ บัญญัติว่า การพิจารณาคดีให้ใช้ระบบไต่สวนโดยให้ศาลค้นหาความจริงไม่ว่าจะเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง ให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานได้ แม้ว่าการไต่สวนพยานหลักฐานนั้นจะมีข้อผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากขั้นตอน วิธีการ หรือกรอบเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ถ้าศาลได้ให้โอกาสแก่คู่ความในการโต้แย้งคัดค้านพยานหลักฐานนั้นแล้ว เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตรงตามความจริงที่เกิดขึ้นในคดีนั้น ทั้งนี้ ตามแนวทางและวิธีการตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา วรรคสองบัญญัติว่า การพิจารณาของศาลต้องเป็นไปโดยรวดเร็ว ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ทั้งนี้ โดยนำสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือของคณะผู้ไต่สวนอิสระ แล้วแต่กรณี เป็นหลักในการพิจารณา และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลมีอำนาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ วรรคสามบัญญัติว่า ในการปฏิบัติหน้าที่ ศาลมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาลอื่น พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานอื่นของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใด เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้ และวรรคสี่ บัญญัติว่า ศาลมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคล เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมายในการให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของศาลที่มีใช้การพิจารณาหรือพิพากษาคดีได้ และมาตรา ๒๓ ที่บัญญัติว่า ผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ได้แก่ (๑) อัยการสูงสุด (๒) คณะกรรมการ ป.ป.ช. ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตกำหนด

องค์คณะศาลฎีกา

โดยหลักแล้วเมื่อศาลฎีกาเป็นศาลยุติธรรมตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ซึ่งในมาตรา ๒๗ บัญญัติว่า ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค หรือศาลฎีกา ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อยสามคน จึงเป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้ วรรคสองบัญญัติว่า ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค และผู้พิพากษาศาลฎีกา ที่เข้าประชุมใหญ่ในศาลนั้นหรือในแผนกคดีของศาลดังกล่าว เมื่อได้ตรวจสำนวนคดีที่ประชุมใหญ่หรือที่ประชุมแผนกคดีแล้ว มีอำนาจพิพากษาหรือทำคำสั่งคดีนั้นได้ และเฉพาะในศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคมีอำนาจทำความเข้าใจแย้งได้ด้วย หมายถึง ถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ต้องมีผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสามคน จึงเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้ สังเกตว่า กฎหมายใช้คำว่า ไม่น้อยกว่าสามคน นั้นหมายถึง อาจมีมากกว่าสามคนได้ แต่ถ้ามีกฎหมายพิเศษบัญญัติเกี่ยวกับองค์คณะศาลฎีกาไว้อย่างไร ก็ต้องบังคับไปตามกฎหมายฉบับนั้นๆ เช่นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๕ ที่บัญญัติว่า “ให้มีแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา โดยองค์คณะผู้พิพากษาประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจำนวนไม่น้อยกว่าห้าคนแต่ไม่เกินเก้าคนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยให้เลือกเป็นรายคดี วรรคสองบัญญัติว่า ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ วรรคสามบัญญัติว่า วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง...” และในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ บัญญัติเกี่ยวกับองค์คณะผู้พิพากษากรณีนี้ไว้ในมาตรา ๑๔ ว่า ให้องค์คณะผู้พิพากษาเลือกผู้พิพากษาคคนหนึ่งในจำนวนเก้าคนเป็นผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน และวรรคสองบัญญัติว่า ผู้พิพากษา

เจ้าของสำนวนมีอำนาจดำเนินการตามมติขององค์คณะผู้พิพากษา และเมื่อได้รับความเห็นชอบจากผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษาอีกสองคน มีอำนาจออกคำสั่งใด ๆ ที่มีได้เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้

มีข้อสังเกตว่าตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย(ฉบับปัจจุบัน ๒๕๖๐) กำหนดให้คำพิพากษาของศาลฎีกาไม่เป็นที่สุดท้าย และอาจอุทธรณ์ไปยังที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ โดยบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๙๕ วรรคสี่ว่า “คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษา และวรรคห้าบัญญัติว่า การวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาตามวรรคสี่ ให้ดำเนินการโดยองค์คณะของศาลฎีกาซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา หรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกาซึ่งไม่เคยพิจารณาคดีนั้นมาก่อน และได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจำนวนเก้าคน โดยให้เลือกเป็นรายคดีและเมื่อองค์คณะของศาลฎีกาดังกล่าวได้วินิจฉัยแล้ว ให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นเป็นคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

นอกจากนี้ในมาตรา ๒๗ ของพระธรรมนูญศาลยุติธรรมดังกล่าวก็บัญญัติทั่วไปและใช้ในศาลชั้นฎีกาที่อาจมีการพิจารณาพิพากษาโดยมติที่ประชุมแผนกฯ และประชุมใหญ่ฯ ที่เป็นการยกเว้นกรณีที่ผู้พิพากษาที่ไม่ใช่องค์คณะอาจทำคำพิพากษาได้ไว้ในวรรคสองของมาตรา ๒๗ เช่นเดียวกับในศาลชั้นอุทธรณ์ตามที่กล่าวแล้ว

การนั่งพิจารณา พิพากษาคดี และทำความเข้าใจของผู้บริหารราชการศาล

อำนาจในการนั่งพิจารณา พิพากษาคดีและทำความเข้าใจ ถือเป็นอำนาจทั่วไปของผู้พิพากษาผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารสูงสุดในหน่วยงานศาลนั้นๆตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๑๑ เว้นแต่ เรื่องการทำความเข้าใจมีได้เฉพาะในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ทั้งนี้ เพราะศาล

ฎีกาเป็นศาลสูงสุด คำพิพากษาต้องเป็นเอกภาพและขั้นตอนการตรวจสอบหรือโต้แย้งก็ควรต้องดำเนินการเสียก่อนเป็นคำพิพากษาที่เสร็จสมบูรณ์และก่อนอ่านให้คู่ความฟัง ที่อาจดำเนินการโดยนำข้อโต้แย้งนั้นๆ เข้าที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา ซึ่งเป็นอำนาจเฉพาะของประธานศาลฎีกา เป็นต้น

ข้อพิจารณากรณี หากมีองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดี โดยมีการจ่ายสำนวนให้ผู้พิพากษาเป็นองค์คณะแล้วในระหว่างการพิจารณาคดี บุคคลตามมาตรา ๑๑ คือผู้พิพากษาผู้ต้องรับผิดชอบในราชการของศาลจะนั่งพิจารณาได้ ต้องปรากฏเหตุตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๘ เท่านั้น คือ ต้องมีเหตุสุดวิสัย หรือมีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้ำกั้วได้เท่านั้น และเหตุจำเป็นอันมิอาจก้ำกั้วได้ต้องเป็นไปตามมาตรา ๓๐ และ ๓๑ เท่านั้น

ข้อสังเกต การนั่งพิจารณาตามมาตรา ๒๘ นี้ ถือเป็นกรณีนั่งพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑(๙) ที่บัญญัติว่า การนั่งพิจารณา หมายความว่า การที่ศาลออกนั่งเกี่ยวกับการพิจารณาคดี เช่น ชี้สองสถาน สืบพยาน ทำการไต่สวน ฟังคำขอต่างๆ และฟังคำแถลงการณ์ด้วยวาจา และคำว่า นั่งพิจารณาดังกล่าวก็ให้นำไปใช้ในคดีอาญาด้วย แต่กรณีนั่งพิจารณาคดี หากเป็นการนั่งพิจารณาที่ไม่ใช่เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทในคดี เป็นอำนาจของผู้พิพากษานายเดี่ยวตามมาตรา ๒๔ กรณีนี้ แม้เป็นการนั่งพิจารณาแต่ก็กระทำได้เพียงผู้พิพากษาคณะเดียวก็ชอบด้วยกฎหมาย (ฎีกา ๕๔๑๒/๒๕๕๔)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๔๑๒/๒๕๕๔ วินิจฉัยว่า การสอบจำเลยเรื่องทนายความก่อนเริ่มพิจารณาตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๗๓ วรรคสอง เป็นการที่ศาลออกนั่งเกี่ยวกับการพิจารณาคดีจึงเป็นการนั่งพิจารณาตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑(๙) ประกอบด้วย ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕ ซึ่งจะต้องอยู่ในบังคับของพระธรรมนูญศาลยุติธรรมว่าด้วยองค์คณะผู้พิพากษา แต่เมื่อการดำเนินการดังกล่าวมิใช่การชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดี จึงเป็นอำนาจของผู้พิพากษาศาลชั้นต้นคนเดียวตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๔ (๒) การที่ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นคนเดียวได้สอบจำเลยเรื่องทนายความและลงลายมือชื่อ

ในรายงานกระบวนการพิจารณาจึงชอบแล้ว ส่วนการสืบพยานประเด็นโจทก์ที่ศาลอาญามีผู้พิพากษาสองคนนั่งพิจารณาครบกองค์คณะแล้ว แม้มีผู้พิพากษาอีกคนมาร่วมลงลายมือชื่อโดยที่ไม่ได้นั่งพิจารณาก็เป็นเพียงการดำเนินกระบวนการพิจารณาเกินไปกว่าที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น หากมีผลให้การนั่งพิจารณาที่ถูกต้องกลับกลายเป็นไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ ส่วนการสืบพยานในศาลชั้นต้นทุกครั้งก็ปรากฏตามบันทึกคำเบิกความและรายงานกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นต้นว่าในแต่ละครั้งมีลายมือชื่อผู้พิพากษาสองคนลงลายมือชื่อไว้จึงต้องฟังตามรายงานกระบวนการพิจารณาว่าในวันเวลาดังกล่าวมีผู้พิพากษาสองคนของศาลชั้นต้นนั่งพิจารณาคดีอันเป็นการนั่งพิจารณาครบกองค์คณะตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๖ หาได้เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓๖ ที่ใช้บังคับในขณะนั้น ส่วนการอ่านคำพิพากษาเป็นการดำเนินการหลังคดีเสร็จ การพิจารณา ทั้งผู้พิพากษาได้ลงชื่อในคำพิพากษาครบกองค์คณะตามกฎหมายแล้ว การอ่านคำพิพากษาย่อมกระทำได้โดยผู้พิพากษาคณะเดียว

ข้อพิจารณาของมาตรา ๒๘ อีกประการ คือถ้ามีการเลื่อนการฟังคำพิพากษาไป ถือว่ายังเป็นการนั่งพิจารณาคดี ตามมาตรา ๒๘ ไม่ใช่การทำคำพิพากษาตามมาตรา ๒๙ หากผู้พิพากษาผู้พิพากษาหัวหน้าศาลมอบหมายจ่ายสำนวนให้ผู้พิพากษาอื่นระหว่างการพิจารณาคดีเสร็จ ถือเป็นการนั่งพิจารณาที่ชอบจะทำคำพิพากษาได้ตามมาตรา ๒๘ และ ๒๙ (ฎีกา ๙๕๘๕/๒๕๕๔ และ ๕๘๐๒/๒๕๕๔)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๕๘๕/๒๕๕๔ ดดีนี้ศาลอุทธรณ์ภาค ๙ พิพากษายกคำพิพากษาศาลชั้นต้น ให้ศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนการพิจารณาและพิพากษาใหม่ เนื่องจากผู้พิพากษาศาลชั้นต้นซึ่งเป็นศาลแขวงพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลย ๑ ปีโดยมีผู้พิพากษาลงลายมือชื่อในคำพิพากษาเพียงคนเดียว เป็นกรณีที่ศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๑๗ ประกอบมาตรา ๒๕ (*) การที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๙ พิพากษายกคำพิพากษาศาลชั้นต้น ให้ศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนการพิจารณาและพิพากษาใหม่มิได้สั่งให้ทำคำพิพากษาใหม่แต่เพียงประการเดียว(ถือได้

ว่าคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้นเมื่อข้อเท็จจริงปรากฏจากฎีกาของจำเลยว่า ผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาและลงลายมือชื่อในคำพิพากษาศาลชั้นต้นพ้นจากตำแหน่งที่ดำรงอยู่ จึงเป็นกรณีมีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ทำให้ผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดี นั้นไม่อาจจะนั่งพิจารณาคดีต่อไปได้ ซึ่งตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๘ (๓) ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลหรือผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นของศาลนั้นซึ่งผู้พิพากษาหัวหน้าศาลมอบหมายนั่งพิจารณาคดีแทนต่อไปได้ เมื่อผู้พิพากษาหัวหน้าศาลมอบหมายให้ ว. นั่งพิจารณาคดีแทน ว. จึงมีอำนาจดำเนินการสอบสวนพิจารณาและทำคำพิพากษาได้ กรณีมิใช่มีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ในระหว่างการทำคำพิพากษาทำให้ผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีนั้นไม่อาจทำคำพิพากษาในคดีต่อไปได้ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมมาตรา ๒๙ (๓)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๘๐๒/๒๕๕๔ วินิจฉัยว่า ศาลชั้นต้นให้โอกาสแก่จำเลยทั้งสองในการผ่อนชำระหนี้และเลื่อนการฟังคำพิพากษาไป จึงมีผลเท่ากับมีคำสั่งให้เลื่อนการนั่งพิจารณาไป เพราะเมื่อถึงกำหนดวันนัดฟังคำพิพากษา ศาลชั้นต้นต้องสอบถามโจทก์และจำเลยทั้งสองก่อนว่า จำเลยทั้งสองได้ชำระหนี้ให้แก่โจทก์ตามที่ตกลงกันไว้หรือไม่ เพื่อประกอบดุลพินิจว่าจะให้โอกาสจำเลยทั้งสองผ่อนชำระหนี้ต่อไปหรือมีคำพิพากษาในวันดังกล่าว จึงหาใช่การพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นได้เสร็จสิ้นแล้วไม่ ปรากฏตามรายงานกระบวนการพิจารณาในวันนัดฟังคำพิพากษาที่เลื่อนมาว่า ศาลชั้นต้นได้สอบถามจำเลยทั้งสองเกี่ยวกับการชำระหนี้ตามข้อตกลง จำเลยทั้งสองแถลงว่าได้นำเงินบางส่วนมาวางต่อศาลเพื่อชำระหนี้ให้โจทก์ และขอให้โอกาสจำเลยทั้งสองผ่อนชำระหนี้ต่อไป แต่โจทก์แถลงคัดค้านไม่ยอมรับเงินที่จำเลยทั้งสองวางศาลเพราะจำเลยทั้งสองผิดนัดไม่ชำระหนี้ตามที่ตกลงกันไว้ ศาลชั้นต้นจึงอ่านคำพิพากษาให้คู่ความฟัง ดังนี้ คดีจึงยังอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น มิใช่อยู่ระหว่างการทำคำพิพากษาศาลตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๙ ผู้พิพากษาอีกคนในศาลชั้นต้นที่ได้รับมอบหมายจากผู้พิพากษาหัวหน้าศาลให้นั่งพิจารณาคดีแทนองค์คณะพิจารณาคดีเดิมในวันนัดฟังคำพิพากษาดังกล่าว จึงเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีได้ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๘ (๓)

แต่ถ้ามีการพิจารณาคดีเสร็จแล้ว ผู้พิพากษาที่ไม่ได้พิจารณาคดี และไม่มีเหตุตาม
มาตรา ๒๘ และ ๒๙ ไม่อาจทำคำพิพากษาได้ (ฎีกา ๓๕๔๕/๒๕๕๑)

เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๕๔๕/๒๕๕๑ วินิจฉัยว่า ศาลฎีกาพิพากษายกคำพิพากษา
ศาลชั้นต้น ให้ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาใหม่ตามรูปคดี แต่ปรากฏว่าองค์คณะของผู้พิพากษาศาล
ชั้นต้นที่ทำคำพิพากษาครั้งหลังมิได้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๙
(๓), ๓๐ เนื่องจากคดีนี้คู่ความทั้งสองฝ่ายได้นำพยานเข้าสืบจนเสร็จการพิจารณาแล้ว แต่องค์คณะผู้
พิพากษาที่ลงลายมือชื่อทำคำพิพากษาครั้งหลังเป็นคนละองค์คณะกันกับครั้งแรก ทั้งมิใช่เป็นกรณี
ที่ผู้พิพากษาคนเดียวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้ จึงเป็นการทำคำพิพากษาที่ขัดต่อบทบัญญัติ
แห่งกฎหมาย ส่วนที่ปรากฏในรายงานกระบวนการพิจารณาในวันที่ศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาศาลฎีกา
ให้คู่ความฟังว่า ศาลชั้นต้นเลื่อนคดีไปนัดฟังคำพิพากษาใหม่ โดยมีผู้พิพากษาหัวหน้าศาลของศาล
ชั้นต้นในขณะนั้น กับผู้พิพากษาศาลชั้นต้นอีกคนหนึ่งลงลายมือชื่อในรายงานกระบวนการพิจารณาคดี
ดังกล่าวก็ถือไม่ได้ว่า ผู้พิพากษาทั้งสองคนนั้นเป็นองค์คณะพิจารณาคดีนี้มาแต่ต้น อันจะมีอำนาจลง
ลายมือชื่อทำคำพิพากษาในครั้งหลังได้ คำพิพากษาของศาลชั้นต้นฉบับนี้จึงไม่ชอบ

ข้อพิจารณาในการทำความเห็นแย้งมิได้เฉพาะศาลชั้นต้น และศาลอุทธรณ์ ส่วนในศาล
ฎีกาแม้กฎหมายอาจให้ผู้พิพากษาผู้บริหารราชการศาลทำได้ แต่ในศาลชั้นฎีกาประธานศาลฎีกา
จะไม่มี การทำความเห็นแย้ง คงมีอำนาจในการตรวจสำนวน ให้ทบทวน และชี้ขาดให้คดีที่ได้
ตรวจสำนวนแล้วเห็นสมควรนำเข้าไปประชุมใหญ่ของศาลฎีกาเท่านั้น แต่ศาลชั้นต้นในคดีอาญา
การทำความเห็นแย้ง หากเจ้าของสำนวนเห็นว่าควรลงโทษ แต่องค์คณะเห็นต่างกรณีนี้ ถือว่า
ต้องเป็นไปตามเสียงที่เป็นคุณแก่จำเลยมากกว่า ตาม.ปวิอ.มาตรา ๑๘๓ และ ๑๘๔

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๘๘๘/๒๕๔๙ การที่ศาลชั้นต้นมีองค์คณะ ๒ คน พิพากษาคดีโดย
ถือเอาความเห็นของผู้พิพากษาคนหนึ่งว่า จำเลยมีความผิดและลงโทษจำเลย ซึ่งเป็นผลร้ายแก่
จำเลยมากเป็นคำพิพากษา และถือเอาความเห็นของผู้พิพากษาอีกคนว่าจำเลยไม่มีความผิดและควร

ยกฟ้องซึ่งเป็นผลร้ายแก่จำเลยน้อยกว่าเป็นความเห็นแย้ง เป็นการขัดต่อบทบัญญัติ แห่ง ป.วิ.อ. มาตรา ๑๘๔ กรณีจึงต้องพิพากษาแก้คำพิพากษาศาลชั้นต้นเป็นพิพากษายกฟ้อง

อีกประการตามมาตรา ๒๙ บุคคลตามมาตรา ๑๑ หรือผู้พิพากษาผู้ต้องรับผิดชอบใน ราชการของศาลตามบทยกเว้นมาตรา ๒๙ ที่อาจลงลายมือชื่อทำคำพิพากษาหรือลงลายมือชื่อ เป็นองค์คณะได้นั้น ต้องยังไม่มีการทำคำพิพากษาหรือคำพิพากษาที่เป็นฉบับร่างยังไม่มี การ จัดทำ หากจัดทำแล้วเสร็จถือว่าเพียงลงลายมือชื่อของบุคคลตามมาตรา ๑๑ ไม่ต้องด้วยมาตรา ๒๙ นี้ (ฎีกา ๗๓๐๑/๒๕๖๒)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๓๐๑/๒๕๖๒ วินิจฉัยว่า กรณีที่ต้องให้ประธานศาลอุทธรณ์ภาค ๓ หรือรองประธานศาลอุทธรณ์ภาค ๓ ลงชื่อในคำพิพากษาแทนจะต้องเป็นกรณีที่อยู่ระหว่างการ ทำ คำพิพากษาแต่มีเหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ทำให้ผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะ ในการพิจารณาคดีไม่อาจทำคำพิพากษานั้นต่อไปได้ จึงให้ประธานศาลอุทธรณ์ภาค ๓ หรือรอง ประธานศาลอุทธรณ์ภาค 3 ตรวจสอบแล้วลงลายมือชื่อร่วมทำคำพิพากษาให้แล้วเสร็จ การทำ คำพิพากษาได้แล้วเสร็จ โดย ศ. และ ณ. ร่วมประชุมปรึกษาเป็นองค์คณะและมีความเห็นพ้องกัน แล้ว แต่ลงลายมือชื่อในคำพิพากษาไม่ได้เนื่องจากบุคคลทั้งสองได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งที่ศาลอื่น เสียก่อน ซึ่งประธานศาลอุทธรณ์ภาค ๓ ก็ได้บันทึกเหตุผลที่ไม่มีลายมือชื่อองค์คณะผู้พิพากษาจึง กล่าวไว้ในคำรับรองท้ายคำพิพากษา อันเป็นการปฏิบัติครบถ้วนตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๔๑ วรรคสอง , ๒๔'๖ ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕ กรณีหาใช่เหตุขัดข้องตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๙(๒) ที่ต้องให้ประธานศาลอุทธรณ์ภาค ๓ หรือรองประธานศาลอุทธรณ์ภาค ๓ ลงลายมือชื่อ ในคำพิพากษาแทน

และเหตุจำเป็นที่ไม่อาจก้าวล่วงได้ หมายถึง กรณีที่ผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะนั่งพิจารณาคดีนั้นพ้นจากตำแหน่งที่ดำรงอยู่หรือถูกคัดค้านและถอนตัวไป หรือไม่อาจปฏิบัติราชการจนไม่สามารถนั่งพิจารณาหรือทำคำพิพากษาในคดีนั้นได้

มาตรา ๓๑ เหตุจำเป็นอื่นอันมีอาจก้าวล่วงได้ตามมาตรา ๒๘ และมาตรา ๒๙ นอกจากนี้กำหนดไว้ในมาตรา ๓๐ แล้ว ให้หมายความรวมถึงกรณีดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) กรณีที่ผู้พิพากษาคนเดียวได้สอบสวนมูลฟ้องคดีอาญาแล้วเห็นว่าควรพิพากษายกฟ้อง แต่คดีนั้นมีอัตราโทษตามที่กฎหมายกำหนดเกินกว่าอัตราโทษตามมาตรา ๒๕ (๕)

(๒) กรณีที่ผู้พิพากษาคนเดียวพิจารณาคดีอาญาตามมาตรา ๒๕ (๕) แล้วเห็นว่าควรพิพากษาลงโทษจำคุกเกินกว่าหกเดือน หรือปรับเกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งโทษจำคุกหรือปรับนั้นอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างเกินอัตราดังกล่าว

(๓) กรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งคดีแพ่งเรื่องใดของศาลนั้นจะต้องกระทำโดยองค์คณะซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาหลายคน และผู้พิพากษาในองค์คณะนั้นมีความเห็นแย้งกันจนหาเสียงข้างมากมิได้

(๔) กรณีที่ผู้พิพากษาคนเดียวพิจารณาคดีแพ่งตามมาตรา ๒๕ (๔) ไปแล้ว ต่อมาปรากฏว่าราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องเกินกว่าอำนาจพิจารณาพิพากษาของผู้พิพากษาคนเดียว

ข้อพิจารณาเหตุจำเป็นตามมาตรา ๒๙ (๓) อำนาจของผู้พิพากษาหัวหน้าศาลในศาลชั้นต้น อาจเป็นกรณีการไต่สวนมูลฟ้องที่เป็นอำนาจของผู้พิพากษานายคนเดียวที่ไต่สวนมูลฟ้องโดยชอบ แต่พิพากษายกฟ้องไม่ชอบเพราะเป็นการพิพากษาเกินอำนาจผู้พิพากษานายคนเดียว กรณีนี้ หากผู้พิพากษาหัวหน้าศาลร่วมลงชื่อเป็นองค์คณะยอมกระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย (ฎีกา ๕๒๗๖/๒๕๖๒)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๒๗๖/๒๕๖๒ วินิจฉัยว่า ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องศาลชั้นต้นโดยผู้พิพากษาคนเดียวเป็นองค์คณะพิจารณาและต่อมาได้มีคำพิพากษายกฟ้องโจทก์ในความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๓๒๖, ๓๒๘ ซึ่งความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๓๒๘ มีระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่

เกินสองแสนบาท จึงเกินอำนาจผู้พิพากษาคนเดียวที่จะพิพากษายกฟ้องได้ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๕ (๕) และมาตรา ๒๖ แต่ผู้พิพากษาคนเดียวมีอำนาจไต่สวนมูลฟ้องได้ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๕ (๓) ดังนั้นการไต่สวนมูลฟ้องโดยผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนคนเดียวในศาลชั้นต้นจึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว การที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๗ พิพากษายกคำพิพากษาศาลชั้นต้นและย้อนสำนวนให้ศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนการพิจารณาและพิพากษาใหม่ จึงเป็นเพียงการย้อนสำนวนมาให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาและทำคำพิพากษาใหม่ในส่วนที่ไม่ชอบตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๓๑ (๑) ประกอบมาตรา ๒๙ (๓) เท่านั้น ศาลชั้นต้นหาจำต้องไต่สวนมูลฟ้องใหม่อีกแต่อย่างใดไม่ และเมื่อนายโจทก์แถลงต่อศาลชั้นต้นในชั้นไต่สวนมูลฟ้องว่า โจทก์หมดพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้องการไต่สวนมูลฟ้องย่อมเสร็จสิ้นลงโดยชอบแล้ว โจทก์จึงไม่อาจนำพยานเข้าไต่สวนเพิ่มเติมได้อีก คำพิพากษาศาลชั้นต้นซึ่งผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนกับผู้พิพากษาหัวหน้าศาลลงลายมือชื่อร่วมเป็นองค์คณะ เป็นกรณีมีเหตุจำเป็นอันอันมิอาจก้าวล่วงได้ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๓๑ (๑) ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลย่อมมีอำนาจตรวจสอบสำนวนคดีและลงลายมือชื่อร่วมเป็นองค์คณะได้ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๔ (๓) การที่ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องโจทก์โดยผู้พิพากษาหัวหน้าศาลตรวจสอบสำนวนคดีและลงลายมือชื่อร่วมเป็นองค์คณะจึงเป็นการพิจารณาและพิพากษาใหม่โดยมีผู้พิพากษารบองค์คณะโดยชอบแล้ว

ข้อสังเกตว่า กรณีการทำคำพิพากษานอกจากพิจารณาตามพระธรรมนูญศาลฯแล้วยังต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๐ และ ๑๔๑ ด้วยจึงจะถือว่าเป็นการทำคำพิพากษาที่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะในคดีแพ่งหรือคดีอาญา

การย้ายสำนวน การเรียกคืนสำนวน และการโอนสำนวน

การย้ายสำนวนเป็นอำนาจของบุคคลตามมาตรา ๑๑ หรือผู้พิพากษาผู้ต้องรับผิดชอบในราชการของศาลรวมทั้งผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกในแต่ละชั้นศาล ตามมาตรา ๓๒ ที่บัญญัติว่า “ให้ประธานศาลฎีกา ประธานศาลอุทธรณ์ ประธานศาลอุทธรณ์ภาค อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น ผู้

พิพากษาหัวหน้าศาล หรือผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกคดีในแต่ละศาล แล้วแต่กรณี รับผิดชอบในการ
 จ่ายสำนวนคดีให้แก่องค์คณะผู้พิพากษาในศาลหรือในแผนกคดีนั้น โดยให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และ
 วิธีการที่กำหนดโดยระเบียบราชการฝ่ายตุลาการของศาลยุติธรรม และวรรคสองบัญญัติว่า การ
 ออกระเบียบราชการฝ่ายตุลาการของศาลยุติธรรมตามวรรคหนึ่ง ให้คำนึงถึงความเชี่ยวชาญและ
 ความเหมาะสมขององค์คณะผู้พิพากษาที่จะรับผิดชอบสำนวนคดีนั้น รวมทั้งปริมาณคดีที่องค์คณะผู้
 พิพากษาแต่ละองค์คณะรับผิดชอบ”

ส่วนการเรียกคืนและการโอนสำนวน แม้เป็นอำนาจของบุคคลตามมาตรา ๑๑ แต่โดย
 หลักจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุที่จะกระทบกระเทือนต่อความยุติธรรมเท่านั้น ดังที่ บัญญัติไว้ใน
 มาตรา ๓๓ ว่า “มาตรา ๓๓ การเรียกคืนสำนวนคดีหรือการโอนสำนวนคดีซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบ
 ขององค์คณะผู้พิพากษาใด ประธานศาลฎีกา ประธานศาลอุทธรณ์ ประธานศาลอุทธรณ์ภาค อธิบดี
 ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จะกระทำมิได้**ต่อเมื่อเป็นกรณีที่จะ**
กระทบกระเทือนต่อความยุติธรรมในการพิจารณาหรือพิพากษาอรรถคดีของศาลนั้น และรอง
 ประธานศาลฎีกา รองประธานศาลอุทธรณ์ รองประธานศาลอุทธรณ์ภาค รองอธิบดีผู้พิพากษาศาล
 ชั้นต้น หรือผู้พิพากษาในศาลจังหวัดหรือศาลแขวง ที่มีอาวุโสสูงสุดในศาลนั้น แล้วแต่กรณีที่มีได้เป็น
 องค์คณะในสำนวนคดีดังกล่าวได้เสนอความเห็นให้กระทำได้ วรรคสองบัญญัติว่า ในกรณีที่รอง
 ประธานศาลฎีกา รองประธานศาลอุทธรณ์ รองประธานศาลอุทธรณ์ภาค รองอธิบดีผู้พิพากษาศาล
 ชั้นต้น หรือผู้พิพากษาในศาลจังหวัดหรือศาลแขวง ที่มีอาวุโสสูงสุดในศาลนั้น แล้วแต่กรณี ไม่อาจ
 ปฏิบัติราชการได้ หรือได้เข้าเป็นองค์คณะในสำนวนคดีที่เรียกคืนหรือโอนนั้น ให้รองประธานศาล
 ฎีกา รองประธานศาลอุทธรณ์ รองประธานศาลอุทธรณ์ภาค รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น หรือผู้
 พิพากษา ที่มีอาวุโสถัดลงมาตามลำดับในศาลนั้น เป็นผู้ที่มีอำนาจในการเสนอความเห็นแทน ในกรณีที่
 รองประธานศาลฎีกา รองประธานศาลอุทธรณ์ รองประธานศาลอุทธรณ์ภาค รองอธิบดีผู้พิพากษา
 ศาลชั้นต้น มีหนึ่งคน หรือมีหลายคนแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้หรือได้เข้าเป็นองค์คณะในสำนวนคดี
 ที่เรียกคืนหรือโอนนั้นทั้งหมด ให้ผู้พิพากษาที่มีอาวุโสสูงสุดของศาลนั้นเป็นผู้ที่มีอำนาจในการเสนอ

ความเห็น วรรคสามบัญญัติว่า ผู้พิพากษาอาวุโสหรือผู้พิพากษาประจำศาลไม่มีอำนาจในการเสนอความเห็นตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง และวรรคสี่บัญญัติว่า ในกรณีที่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะผู้พิพากษามีคดีค้างการพิจารณาอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งจะทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลนั้นล่าช้า และผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะผู้พิพากษานั้นขอคืนสำนวนคดีที่ตนรับผิดชอบอยู่ให้ประธานศาลฎีกา ประธานศาลอุทธรณ์ ประธานศาลอุทธรณ์ภาค อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาล แล้วแต่กรณี มีอำนาจรับคืนสำนวนคดีดังกล่าว และโอนให้ผู้พิพากษาหรือองค์คณะผู้พิพากษาอื่นในศาลนั้นรับผิดชอบแทนได้

การเรียกสำนวนคืนจะกระทำได้ต้องเป็นกรณีที่จะกระทบกระเทือนต่อความยุติธรรมในการพิจารณาหรือพิพากษาอรรถคดีของศาลนั้น และต้องมีการเสนอความเห็นโดยผู้พิพากษาตามวรรคหนึ่งก่อนเท่านั้น และคืนสำนวนโดยผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะเอง จะกระทำได้ต้องมีเหตุตามวรรคสี่ ของมาตรา ๓๓ เท่านั้น อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้นแต่ก็ไม่มีอำนาจในการจ่ายและการคืนสำนวนได้

ข้อพิจารณาการเรียกสำนวนและการโอนสำนวน ต้องไม่ใช้การประชุมคดี เพื่อกำหนดวันนัดพิจารณา หรือวันนัดพร้อมหรือชี้สองสถานที่มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาก่อน โดยคณะหนึ่ง เพื่อกำหนดวันนัดสืบพยาน เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๔๔๙/๒๕๖๔ (พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๓๒, ๓๓) ที่วินิจฉัยว่า การกำหนดให้มีวันนัดพร้อมเพื่อประชุมคดีมีวัตถุประสงค์เพื่อให้จำเลยได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรมโดยองค์คณะที่ได้รับเลือกให้เป็นองค์คณะประชุมคดีจะได้รับเลือกจากผู้พิพากษาที่มีประสบการณ์และมีความเข้าใจในการบริหารจัดการคดี เพื่อให้การกำหนดแนวทางในการดำเนินคดีเป็นไปอย่างถูกต้อง กระชับ รัดกุม ไม่ฟุ่มเฟือย และมีมาตรฐานเดียวกัน ทำให้การพิจารณาคดีเสร็จสิ้นโดยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แม้คดีนี้้องค์คณะในวันนัดพร้อมเพื่อประชุมคดีจะเป็นคนละองค์คณะกันกับในวันนัดสืบพยานและวันนัดฟังคำพิพากษา แต่การ

ที่ ณ. กับ อ. นั่งพิจารณาคดีในวันนัดสืบพยานและวันนัดฟังคำพิพากษานั้น เนื่องมาจากการจ่ายสำนวนคดีของผู้พิพากษาหัวหน้าศาลชั้นต้นตามมาตรา ๓๒ แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ซึ่งการจ่ายสำนวนคดีดังกล่าวไม่ได้ขัดต่อหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยระเบียบราชการฝ่ายตุลาการของศาลยุติธรรม ทั้งไม่มีบทบัญญัติใดกำหนดให้องค์คณะประชุมคดีและองค์คณะพิจารณาต้องเป็นองค์คณะเดียวกันเพราะเป็นการพิจารณาคดีคนละชั้นตอนกัน มีวัตถุประสงค์และวิธีการคัดเลือกองค์คณะผู้พิพากษาแตกต่างกัน นอกจากนี้กรณีดังกล่าวยังไม่ใช่การเรียกคืนสำนวนคดีจาก น. และ ป. ซึ่งเป็นองค์คณะประชุมคดีและโอนสำนวนคดีให้ ณ. กับ อ. ตามบทบัญญัติมาตรา ๓๓ แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม เนื่องจากการเรียกคืนสำนวนคดีหรือการโอนสำนวนคดีตามบทบัญญัติดังกล่าว หมายถึงกรณีที่มีการมอบหมายให้องค์คณะผู้พิพากษารับผิดชอบพิจารณาพยานหลักฐานและพิพากษาแต่มีเหตุที่จะกระทบกระเทือนต่อความยุติธรรมในการพิจารณาหรือพิพากษาอรรถคดีของศาลเท่านั้น กรณีจึงไม่ใช่การเรียกคืนสำนวนคดีหรือการโอนสำนวนคดีโดยไม่ชอบ ประกอบกับระหว่างการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้น จำเลยที่ ๑ และที่ ๒ ไม่เคยโต้แย้งคัดค้านว่าผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีและสืบพยานไม่มีอำนาจพิจารณาคดีนี้ จนกระทั่งศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาลงโทษจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ จึงต้องถือว่าจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ ยอมรับการดำเนินกระบวนการพิจารณาของผู้พิพากษาศาลชั้นต้นว่าเป็นไปโดยชอบตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

ข้อสังเกตของอำนาจในการจ่ายสำนวน การโอนสำนวน และการเรียกสำนวนคืนให้พิจารณาเฉพาะในมาตรา ๓๒ และ ๓๓ เท่านั้น ที่มาตราดังกล่าวไม่ได้ให้อำนาจอธิบดีผู้พิพากษาภาคไว้ แต่อธิบดีผู้พิพากษาภาคมีอำนาจนั่งพิจารณา และทำคำพิพากษาได้ หากมีเหตุสุดวิสัยหรือจำเป็นตามมาตรา ๒๘ และ ๒๙ ทั้งนี้เพราะอธิบดีผู้พิพากษาภาค แม้ถือเป็นอธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น แต่บทบาทและหน้าที่จะแตกต่างกับอธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้นต่างๆ กฎหมายจึงกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ไว้ตามมาตรา ๑๓ และ ๑๔ ที่ส่วนมากจะเป็นการบริหารจัดการงานคดีต่างๆ การกำหนดจำนวนผู้พิพากษา การให้มีการจัดทำรายการคดีในศาลจังหวัด ศาลแขวง และแม้แต่ศาลเยาวชนและครอบครัวภายในเขตภาคของตน

อย่างไรก็ดี ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มีการแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๒ บัญญัติอำนาจหน้าที่ของประธานศาลฎีกาไว้ เป็นการเฉพาะทำนองเป็นการใช้อำนาจในการบริหารราชการในฐานะฝ่ายบริหาร โดยบัญญัติไว้ใน**มาตรา ๕** เรื่อง หน้าที่ในการวางระเบียบราชการฝ่ายตุลาการ และให้คำแนะนำผู้พิพากษาในระเบียบวิธีการต่าง **มาตรา ๘** **วรรคสี่** อำนาจสั่งการให้ผู้พิพากษาทำการแทนประธานศาลฎีกา ประธานศาลอุทธรณ์ต่างๆ อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น **มาตรา ๙** **วรรคสาม** อำนาจสั่งให้ผู้พิพากษาทำการแทนผู้พิพากษาหัวหน้าศาล **มาตรา ๑๐** **วรรคสาม** อำนาจสั่งการให้ผู้พิพากษาทำการแทนผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกในศาลชั้นต้นและในศาลอุทธรณ์ **ฎีกา** **มาตรา ๑๓** **วรรคสาม** อำนาจสั่งการให้ผู้พิพากษาทำการแทนอธิบดีผู้พิพากษาภาค

แต่มีข้อสังเกตว่า อำนาจดังกล่าวของประธานศาลฎีกาต้องปรากฏว่าไม่มีผู้พิพากษาที่มีอาวุโสสูงสุด และไม่มีผู้พิพากษาที่มีอาวุโสในลำดับถัดลงมาในศาลนั้นทำการแทนได้ก่อน และผู้ทำการแทนผู้พิพากษาหัวหน้าศาลในศาลชั้นต้นต้องไม่ใช่ผู้พิพากษาประจำศาลหรือผู้พิพากษาอาวุโสด้วย.